

Uczyć lepiej

ISSN 1641-5825

OŚRODEK
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
W POZNANIU

Globalnie i lokalnie

Edukacja dzieci cudzoziemskich

Inspiracje

Rozbudzić myślenie matematyczne

Dobre praktyki

Praca badawcza w nauczaniu historii

OFERTA

rok 2016/2017

www.odn.poznan.pl

DLA
NAUCZYCIELI

DLA
DYREKTORÓW

WSPOMAGANIE
SZKÓŁ

RADY
PEDAGOGICZNE

GRANTY

E-LEARNING

Szanowni Państwo, szeroka oferta szkoleniowa Ośrodka to efekt kilku miesięcy przygotowań. Nasza propozycja na nowy rok szkolny jest jak zawsze wypadkową potrzeb Klienta, zgłaszanych w ankietach ewaluacyjnych oraz wskazań, wynikających z kierunków polityki oświatowej państwa. Zapraszamy do udziału zarówno w kursach, warsztatach, seminariach, konferencjach, jak i do włączania się w proces wspomaganie szkół i promowania ich na już dziś zapowiadanych Targach Edukacyjnych.

Proszę pamiętać, że Ośrodek jest miejscem wymiany doświadczeń, dzielenia się dobrymi praktykami. Sieć instytucji współpracujących z ODN-em obejmuje ponad 40 punktów i to jest potencjał, z którego także możecie Państwo korzystać. Uczelnie, muzea, ogród botaniczny i zoologiczny, ICHOT-Brama Poznania, ICBRD Skoda Auto Lab, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – to tylko nieliczne przykłady. Przygotowane wspólnie przedsięwzięcia służą wzbogaceniu Państwa warsztatu pracy, są także odpowiedzią na wciąż nowe wyzwania edukacyjne.

W tym numerze zwracamy uwagę m.in. na edukację dzieci cudzoziemskich oraz szeroko rozumianą edukację przez sztukę – zwłaszcza w atrakcyjnych przestrzeniach muzeum i teatru. Podkreślamy też wagę wielostronnego rozwoju naszych podopiecznych – intelektualnego, fizycznego i społecznego.

Niech nowy rok szkolny przyniesie Państwu satysfakcję i poczucie wpływu na rozwój wychowanków.

Ewa Superczyńska
– redaktor naczelny „Uczyć lepiej”
i dyrektor Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu

Uczyć lepiej

Adres redakcji

OŚRODEK
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
W POZNANIU

ul. Górecka 1 60-201 Poznań
tel. 061 858 47 00, fax 061 852 33 29
e-mail: uczyclepiej@odn.poznan.pl
http://www.odn.poznan.pl

Konto

KB S.A. III O/Poznań
86 1500 1621 1216 2005 9460 0000

Redakcja

Redaktor naczelny Ewa Superczyńska
Sekretarz redakcji Joanna Marchewka
Zespół redakcyjny: Tadeusz Nowik
Dorota Mursztyn-Gorgoń

Reklamy i ogłoszenia

różne warianty
konkurencyjne ceny
szeroki krąg odbiorców związanych z oświatą

Kontakt

Joanna Marchewka (tel. 061 858 4764)
joanna.marchewka@odn.poznan.pl

Korekta

Krystyna Klimontowicz

Autorzy tekstów

Karina Adamska
Beata Buchwald
Magdalena Gajtkowska
Olga Gałuszek
Dorota Mursztyn-Gorgoń
Alina Płaziak-Janiszewska
Justyna Jędrzejak
Jacek Michalski
Magdalena Robaszkiewicz
Anna Młynarczuk-Sokołowska
Renata Toboła
Iwona Wesołowska
Patrycja Wesołowska
Iwona Wołkiewicz
Iwona Wysocka

Opracowanie graficzne

Autorzy grafiki

Sylwia Pragłowska (okładka)

Druk

Zakład Poligraficzny A. Frąckowiak
ul. Unii Lubelskiej 3, 61 -249 Poznań
tel./fax 061 87482 13, e-mail: afdruk@icpnet.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo adiustacji i skracania tekstów oraz zmiany tytułów. Materiałów niezamówionych nie zwracamy. Za treść płatnych ogłoszeń nie odpowiadamy.

WITAMY PO WAKACJACH!

Globalnie i lokalnie

Szlakiem poznańskich legend	12
Edukacja dzieci cudzoziemskich	4
Praca badawcza w nauczaniu historii	13

Dydaktyka

Wychowanie fizyczne luksusowym towarem	14
Rozbudzić myślenie matematyczne	6
Edukacja przez film	15

Inspiracje

Sztuka prezentacji własnych osiągnięć	7
Nauczyciel doradcą zawodowym uczniu	15
Teatr w praktyce	8
Dobre praktyki	

Szansa na bezpieczny ruch drogowy	17
Zaprowadź ucznia do muzeum!	9
Rekomendacje czytelnice	

Opór ucznia – niedostosowanie czy rozwój?	18
Sezon na sztukę	10
Miejsce aktywnej edukacji	11

Edukacja dzieci cudzoziemskich

Wchodzenie w krąg odmiennej kultury może wiązać się z trudnymi doświadczeniami. Trzeba pamiętać, że integracja to proces dwustronny – wymaga wysiłku zarówno ze strony cudzoziemców, jak i społeczeństwa przyjmującego.

Przerzeń współczesnej szeroko rozumianej edukacji, determinowana przez intensyfikujące się ruchy migracyjne oraz procesy społeczno-kulturowe, dynamicznie zmienia się. W wielu placówkach grupy cudzoziemskich dzieci stanowią integralną już część szkolnej społeczności. Nadal jednak ich wspieranie jest dla części kadry pedagogicznej dużym wyzwaniem edukacyjnym. Sprostanie mu wymaga ciągłego diagnozowania potrzeb tej grupy uczniów oraz projektowania adekwatnych rozwiązań metodycznych.

Sytuacja uczniów cudzoziemskich jest uwarunkowana wieloma czynnikami. Należą do nich m.in. specyfika przynależności kulturowej, religijnej, doświadczenia nabyte w kraju pochodzenia, status społeczny i ekonomiczny¹. Analiza literatury przedmiotu, jak i własna praktyka edukacyjna wskazują, że inaczej przebiega proces edukacji i integracji dzieci rodziców migrujących ze względów zarobkowych (np. dzieci ukraińskich)² z kraju, którego kultura nieznacznie różni się od polskiej, niż dzieci uchodźców (np. z Czeczenii), które z rodzicami opuściły swoją ojczyznę w obawie o utratę bezpieczeństwa i cechują się diametralnie odmienną przynależnością kulturową i religijną.

Rozpoczęcie edukacji w nowym kraju zamieszkania wymaga od dzieci cudzoziemskich, a zwłaszcza uchodźczych, zaadaptowania się do nowych warunków oraz systemu oświaty każdego dziecka przebywającego na terenie naszego kraju – bez względu na jego status prawny. Gwarancję uczestnictwa w edukacji stanowi art. 70. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej³. Dodatkowo, zapisy zawarte w ustawie o systemie oświaty z dnia

7 września 1991 r. z późn. zm.⁴ oraz Rozporządzeniu MEN z dnia 30 lipca 2015 r. w sprawie warunków przyjmowania do publicznych przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego, szkół i placówek osób niebędących obywatelami polskimi oraz obywateli polskich, którzy pobierali naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, a także organizacji dodatkowej

językowa powoduje utrudnienia w codziennym porozumiewaniu się, ale także kłopoty ze zrozumieniem tekstów pisanych i poleceń w języku polskim. Z tego powodu kształtowanie kompetencji komunikacyjnych powinno być traktowane priorytetowo. Kiedy zaistnieje taka potrzeba, należy umożliwić dzieciom cudzoziemskim udział w dodatkowych kursach języka polskiego jako obcego

Zajęcia z języka polskiego jako obcego. Redagowanie pocztówek z wakacji.

nauki języka polskiego, dodatkowych zajęć wyrównawczych oraz nauki języka i kultury kraju pochodzenia⁵, stanowią podstawę nieodpłatnego kształcenia cudzoziemców oraz podejmowania działań wspierających proces ich integracji ze społeczeństwem przyjmującym.

Pierwszą barierą w procesie włączenia w system edukacji, na którą napotykają dzieci pochodzące z innych krajów, jest nieznanostwo lub słaba znajomość urzędowego języka komunikacji. Bariera

językowa powoduje utrudnienia w codziennym porozumiewaniu się, ale także kłopoty ze zrozumieniem tekstów pisanych i poleceń w języku polskim. Z tego powodu kształtowanie kompetencji komunikacyjnych powinno być traktowane priorytetowo. Kiedy zaistnieje taka potrzeba, należy umożliwić dzieciom cudzoziemskim udział w dodatkowych kursach języka polskiego jako obcego

i zajęciach wyrównujących wiedzę⁶, dostosować wymagania edukacyjne z poszczególnych przedmiotów do potrzeb i możliwości psychofizycznych tychże uczniów, uwzględniając (jeśli występują) trudności adaptacyjne i ich uwarunkowania⁷.

Często zdarza się, że imigranci, pojawiający się na terenie kraju przyjmującego, przechodzą tzw. „szok kulturowy”. Proces wchodzenia w krąg odmiennej rzeczywistości (akulturacja) jest

długotrwały i wiąże się z ustawicznym gromadzeniem nowych, nieraz bardzo trudnych doświadczeń, na wszystkich płaszczyznach aktywności człowieka. W przypadku dzieci uchodźców proces akulturacji utrudniają traumatyczne przeżycia z kraju pochodzenia. Mogą być one przyczyną zarówno wycofania, apatii, zamknięcia w sobie, jak i nadpobudliwości i zachowań agresywnych. Akulturacja może przybierać wiele form i prowadzić do różnych rezultatów. Niesie ze sobą zmiany w systemie wartości, wachlarzu zachowań, jak i tożsamości. Sprzeczności wynikające z wyznawanych wartości oraz przyjętych norm kulturowych sprawiają, że trudności z adaptacją i włączaniem dzieci w nową społeczność szkolną są większe. Kluczową rolę w łagodzeniu przeżywania „szoku kulturowego” odgrywa więc nauka sprawnego posługiwania się językiem polskim, kształtowanie kompetencji międzykulturowej oraz przyjazne, otwarte kontakty ze społeczeństwem przyjmującym.

Praca z klasą, do której uczęszczają uczniowie cudzoziemscy, wymaga ciągłego poszukiwania metod dydaktycznych, umożliwiających projektowanie procesu edukacji w taki sposób, aby jego przebieg uwzględniał ich specjalne potrzeby edukacyjne. Uczniowie cudzoziemscy uczestniczący w lekcjach odbywających się w języku polskim często są „bombardowani” dużą ilością nowych słów i pojęć, których nie rozumieją. W konsekwencji, niejednokrotnie już po kilku minutach wyłączają uwagę. Praktyka edukacyjna pokazuje, że niezwykle efektywne wsparcie dla cudzoziemców stanowi metoda preparowania tekstów. Polega ona na modyfikowaniu (upraszczaniu) treści oryginalnych tekstów (np. przewidzianych w programach kształcenia) w zakresie gramatycznym, leksykalnym, zmniejszaniu ich objętości oraz projektowaniu zadań edukacyjnych w nawiązaniu do nich⁸. Metoda ta służy nauczaniu języka polskiego jako obcego oraz wyrównywaniu szkolnych zaległości. Umożliwia pracę edukacyjną adekwatną do możliwości językowych i percepcyjnych uczniów cudzoziemskich. Poza tym jest to ważny czynnik stopniowego „oswajania się” z nowym językiem. Stwarza również przestrzeń do równoległej nauki wszystkim uczniom w zróżnicowanym kulturowo zespole klasowym.

W zależności od specyfiki grupy, w celu uwrażliwienia polskich uczniów na sytuację i problemy cudzoziemskich rówieśników niezbędne jest też realizowanie dodatkowych programów edukacyjnych, przybliżających odmienną kulturę

i tym samym umożliwiających wykraczanie poza negatywne stereotypy i uprzedzenia. Istotne jest stworzenie przestrzeni do kształtowania otwartych postaw wśród uczniów, rozbudzanie szacunku dla człowieka, jego kultury i praw. Wśród polskich nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej dużym zainteresowaniem cieszy się program edukacyjny „Przygody Innego”. Działanie oparte jest na innowacyjnej metodzie bajek międzykulturowych, które wpisują się w kanon bajek psychoedukacyjnych i umożliwiają uwrażliwienie na odmienną w różnych zakresach funkcjonowania człowieka (ekonomicznym, społecznym, kulturowym)⁹.

W klasie zróżnicowanej kulturowo ważne jest stworzenie warunków do kooperatywnej pracy, która służy rozwijaniu umiejętności współpracy w międzykulturowych zespołach i tym samym uczenie się z Innymi i od Innych. Współdziałając ze sobą, uczniowie mają możliwość przełamywania barier komunikacyjnych, społecznych, uczenia się nadawania wartości innym kulturom oraz funkcjonowania w warunkach różnorodności kulturowej. Kooperatywna praca w międzykulturowych zespołach stanowiła m.in. podstawę projektu inkluzyjnego „Przez trudy do gwiazd”.

Praca z klasą, do której uczęszczają uczniowie cudzoziemscy, jest efektywniejsza dzięki zajęciom pozalekcyjnym oraz działaniu podmiotów zewnętrznych. Organizacje pozarządowe, realizujące postulaty edukacji nieformalnej, poprzez podejmowane projekty edukacyjne o charakterze międzykulturowym często wspierają działania szkół. Wielokrotnie to z ich inicjatywy uczniowie cudzoziemscy mają możliwość korzystania z dodatkowych kursów języka polskiego jako obcego, zajęć uzupełniających wiedzę oraz ogólnorozwojowych. Tworzone przez organizacje pozarządowe programy i projekty cechują się innowacyjnością oraz pozbawione są tzw. szkolnego przymusu. Przykładem działania umożliwiającego kształtowanie międzykulturowej kompetencji komunikacyjnej, dzięki zastosowaniu nowatorskiej metody międzykulturowego portfolio, jest projekt edukacyjny „Zrozumieć Innego”¹⁰.

Podsumowując, by poradzić sobie w nowej rzeczywistości społeczno-kulturowej i tym samym zaaklimatyzować się w nowej szkole, uczniowie cudzoziemscy potrzebują nieraz wsparcia różnych podmiotów i osób na wielu płaszczyznach. Polskie prawodawstwo stwarza ku temu warunki. Jednocześnie należy pamiętać, że adaptacja do odmiennych realiów wymaga otwartości kadry pedagogicznej i rówieśników. Integracja jest procesem

dwustronnym, który wymaga zaangażowania i świadomego wysiłku zarówno ze strony cudzoziemców, jak i społeczeństwa przyjmującego.

1 Do polskich szkół uczęszczają dzieci osób, które uzyskały w Polsce status uchodźcy bądź inną formę ochrony prawnej (np. ochronę uzupełniającą) lub ubiegają się o nią oraz dzieci imigrantów decydujących się na zmianę miejsca zamieszkania ze względów ekonomicznych i zawodowych. Termin uchodźca definiuje Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dn. 28 lipca 1951 r. (Dz.U. z 1991 r. nr 119, poz. 515 i 517).

2 Wśród uczniów z Ukrainy, z którymi pracuję, są zarówno osoby, których rodzice zdecydowali się na zmianę miejsca zamieszkania ze względów ekonomicznych, jak i w obawie o utratę bezpieczeństwa całej rodziny (uchodźcy).

3 Art. 70 Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem, każdy ma prawo do nauki, nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa, a w szkołach publicznych jest ona bezpłatna.

4 Art. 94a Ustawy o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. z późn. zm. (tekst jedn.: Dz.U. z 2015, poz. 2156).

5 W: Dz. U. z 2015 poz. 1202.

6 Taką możliwość stwarza Rozporządzenie MEN z dnia 30 lipca 2015 r. w sprawie warunków...

7 Umożliwia to Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach z późn. zm. (Dz.U. 2013 poz. 532).

8 Szerzej na ten temat zob. A. Bernacka-Langier, B. Janik-Płocińska i in. *Inny w Polskiej szkole. Poradnik dla nauczycieli pracujących z cudzoziemcami*, Warszawa 2010; A. Młynarczuk-Sokołowska, K. Szostak-Król, *Zrozumieć Innego. Międzykulturowa kompetencja komunikacyjna w procesie uczenia się języka polskiego jako obcego*, Białystok 2016.

9 Szerzej na ten temat zob. A. Młynarczuk-Sokołowska, K. Potoniec, K. Szostak-Król (red.), *Przygody Innego. Bajki w edukacji międzykulturowej*, Białystok 2011; *Przygody Innego. Bajki międzykulturowe na rzecz integracji dzieci cudzoziemskich*, A. Młynarczuk-Sokołowska, K. Potoniec, K. Szostak-Król (red.), Białystok 2011.

10 Szerzej na ten temat zob. A. Młynarczuk-Sokołowska, K. Szostak-Król, *Zrozumieć Innego. Międzykulturowa kompetencja...*

dr Anna Młynarczuk-Sokołowska
– pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu w Białymstoku, pedagog-kulturoznawca; autorka m.in. monografii *Od Obcości do Inności. Międzykulturowa edukacja nieformalna (2015)*; laureatka pierwszego miejsca w konkursie Światowej Organizacji Wychowania Przedszkolnego OMEP za działania w obszarze edukacji międzykulturowej.

Bibliografia:

Grzymala-Moszczyńska H., *Uchodźcy. Podręcznik dla osób pracujących z uchodźcami*. Kraków 2000.

Grzymala-Moszczyńska H., Nowicka E. (red.), *Goście i gospodarze. Problem adaptacji kulturowej w obozach dla uchodźców oraz otaczających je społecznościach lokalnych*. Kraków 1998.

Młynarczuk-Sokołowska A., Szostak-Król K., *Kooperatywne uczenie się jako edukacyjna strategia na rzecz inkluzji i różnorodności*, w: *Różnorodność – Twórcza aktywność – Inkluzja w edukacji*. Młynarczuk-Sokołowska A., Szostak-Król K. (red.), Białystok 2013.

Młynarczuk-Sokołowska A., Szostak-Król K., *Zrozumieć Innego. Międzykulturowa kompetencja komunikacyjna w procesie uczenia się języka polskiego jako obcego*, Białystok 2016.

Rozbudzić myślenie matematyczne

Zaobserwowaną cechą edukacji matematycznej jest brak wiary w możliwości ucznia. Jak to zmienić?

W ostatnich latach Instytut Badań Edukacyjnych przeprowadził szereg badań dotyczących nauczania matematyki w polskich szkołach (*Źródła diagnozy* www.ibe.edu.pl/metamorfoza). Na podstawie testów diagnostycznych badano kompetencje uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Obserwacji poddano również lekcje matematyki w szkołach wszystkich etapów edukacyjnych. Badano trzy obszary: postawę nauczycieli (wiedza merytoryczna i styl pracy, sposób uwzględniania podstawy programowej), przebieg lekcji (organizacja pracy, komunikacja uczniów z nauczycielem i między uczniami), postawę uczniów na lekcji (motywacja do nauki, swoboda w zadawaniu pytań nauczycielowi i wypowiadaniu się na tematy matematyczne). Badania wykazały, że polscy nauczyciele matematyki są dobrze przygotowani merytorycznie, ale często nie mają poczucia spójności podstawy programowej wszystkich etapów edukacyjnych oraz wspólnych

Nauczyciele preferują styl pracy z całą klasą, który utrudnia dostrzeganie oryginalnych rozwiązań uczniowskich oraz błędów przez nich popełnianych.

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, biorąc pod uwagę wyniki badań, podejmuje działania na rzecz kształtowania i rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych, niezbędnych na rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem kompetencji matematycznych. W roku szkolnym 2015/16 w ofercie Ośrodka znalazło się kilkanaście różnych form doskonalenia dotyczących nauczania matematyki. Bardzo wysoko przez nauczycieli zostały ocenione granty Wielkopolskiego Kuratora Oświaty, przygotowane i zrealizowane przez nasz Ośrodek: „Matematyka z sukcesem” – szkolenie adresowane do nauczycieli pracujących w liceum i technikum oraz trzydniowe seminarium wyjazdowe „Podniesienie jakości nauczania matematyki na wszystkich etapach edukacyjnych”. Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej i po-

matematyki. W trakcie szkoleń zaprezentowane zostaną różnorodne metody i formy pracy na lekcji pod kątem kształtowania u uczniów umiejętności rozumowania, argumentowania, tworzenia własnych strategii rozwiązywania problemów. Będziemy się zastanawiać, jak motywować ucznia do myślenia i pobudzać do aktywności na lekcji matematyki, jak indywidualizować proces dydaktyczny, by uczeń czynnie w nim uczestniczył. Już we wrześniu nauczyciele gimnazjów, liceów i techników mogą wziąć udział w kursach doskonalących umiejętność analizowania wyników egzaminów zewnętrznych. Osoby zainteresowane obsługą kalkulatora EWD i wykorzystaniem wskaźników EWD do oceny efektywności kształcenia w swojej szkole mogą zapisać się na warsztaty. Odbędą się również jednodniowe szkolenia dla nauczycieli poszczególnych etapów edukacyjnych, dotyczące sposobów realizacji podstawy programowej pod kątem metod i form jak najbardziej przyjaznych uczniom oraz kursy doskonalące umiejętność oceniania uczniów. Dla nauczycieli uczących w klasach IV-VI szkoły podstawowej przygotowano warsztaty, których celem jest wsparcie metodyczne w pracy z uczniem o rok młodszym. Nauczyciele szkół podstawowych mogą również wziąć udział w warsztatach, na których zapoznają się z techniką wykonywania origami oraz przykładami ich wykorzystania na lekcji matematyki. Z myślą o nauczycielach z krótkim stażem pracy przygotowano kurs doskonalący wiedzę i umiejętności merytoryczne, metodyczne i organizacyjne. Wzorem lat ubiegłych dla nauczycieli III i IV etapu edukacyjnego odbędą się cykliczne spotkania w ramach seminarium „Stawiam na matematykę”, organizowane we współpracy z Politechniką Poznańską oraz Warszawskim Centrum Geogebry. Będzie więc okazja podyskutować na temat sposobów motywowania i aktywizowania uczniów oraz podejmowanych działań zwiększających skuteczność kształcenia matematycznego.

Z ofertą skierowaną do nauczycieli matematyki można zapoznać się na stronie Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu.

Renata Toboła – nauczyciel konsultant ds. nauczania matematyki, ODN w Poznaniu, członek Stowarzyszenia Nauczycieli Matematyki

Warsztaty w ramach KO „Matematyka z sukcesem”

celów nauczania przedmiotu. Koncentrują się często na przygotowywaniu uczniów do egzaminów zewnętrznych, mniej zwracają uwagę na rozwój umiejętności logicznego myślenia i kształtowanie bardziej złożonych umiejętności. Zaobserwowaną cechą edukacji matematycznej jest brak wiary w możliwości ucznia – nauczyciel wykonuje za ucznia wysiłek intelektualny, przekazuje mu kolejne porcje wiedzy i gotowe algorytmy do zapamiętania, a uczeń często bez zrozumienia naśladuje podane procedury. Wśród stosowanych przez nauczycieli matematyki metod pracy przeważają te, które polegają na przekazywaniu wiadomości matematycznych przy biernym uczestnictwie uczniów. Rzadko stosowana jest praca w grupach.

zostałych etapów edukacyjnych mieli możliwość wymiany doświadczeń, pogłębienia wiedzy na temat wymagań podstawy programowej na poszczególnych etapach edukacyjnych. Zajęcia przygotowali i poprowadzili wykładowcy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Akademii Pedagogicznej w Krakowie oraz konsultanci i doradcy metodyczni Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, Bydgoszczy, Lesznie i Pile.

Również w roku szkolnym 2016/17 konsultanci ds. nauczania matematyki Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu we współpracy z doradcami metodycznymi przygotowali bardzo bogatą ofertę nastawioną na wzmocnienie kompetencji merytorycznych i metodycznych nauczycieli

Sztuka prezentacji własnych osiągnięć

Jak doprowadzić do „efektu wow”, jednocześnie nie spływając tematu i nie sprowadzając prezentacji osiągnięć do wystrzałowego TU i TERAŻ?

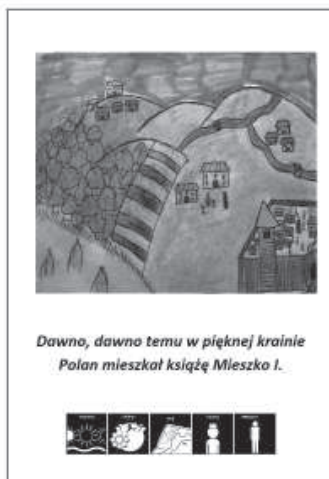

W firmach podsumowania projektowe to ogromna szansa na zdobycie podwyżki, awansu, nagrody. W szkole prezentacja też może wiązać się z różnymi bonusami. Czasem nagrodą jest ocena, kiedy indziej możliwość aplikowania do innych projektów, konkursów, wyjazdów zagranicznych. Dobrą zasadą jest: „Pokaż się i nie daj o sobie zapomnieć”. Kiedy pytam nauczycieli, jak ich uczniowie chcą pokazać efekty swojej pracy, to często pojawia się odpowiedź: prezentacja multimedialna. Decyzja należy do zespołu projektowego, choć sugestie i podpowiedzi nauczycieli są często bezcenne! Kluczem do sukcesu jest przekonanie uczniów, że to ich projekt i ich odpowiedzialność. Nauczyciel powinien stworzyć warunki do pracy uczniów, motywować ich i towarzyszyć im w całym procesie, aby mogli poczuć się docenieni. Jak wskazują eksperci z ORE: *Publiczna prezentacja projektów ma na celu kształtowanie umiejętności wypowiedzenia się na forum, radzenia sobie ze stresem, wykorzystania środków wspierających prezentację.*¹

Projekty bywają bardzo różne. Kategorią porządkującą może być np. czas (od kilkutygodniowych do rocznych lub nawet kilkuletnich). Sposób prezentacji z pewnością powinien być skupiony na dobrym pokazaniu wykonanego zadania. Tak zrobili uczniowie, którzy w ramach kilkutygodniowego projektu dotyczącego ekologii przeprowadzili sondę szkolną, a wyniki swoich prac zaprezentowali na plakatach, omówionych na apelu z okazji Dnia Ziemi. Z kolei kilkumiesięczny projekt, mający na celu uwrażliwienie młodych ludzi na problem pomocy osobom starszym, niepełnosprawnym, zakończył się przygotowanym przez uczniów filmem reklamującym akcję informacyjną o wolontariuszach pracujących z ludźmi potrzebującymi pomocy. Prezentowanie projektu polegało nie tylko na odtworzeniu filmu, ale również na przygotowaniu prelekcji i poprowadzeniu dyskusji po projekcji. Rozbudowane, wieloetapowe projekty wiążą się z licznymi rezultatami, które prezentowane są przez kilka grup wykonawców. Taką prezentację trzeba dobrze zaplanować, podzielić na sekwencje, poświęcić jej dużo przygotowań i energii, aby wypracowane produkty uzyskały odpowiednią oprawę. Co może być końcowym efektem pracy grupowej uczniów? Wiele zależy od wieku uczestników,

co warunkuje ich stopień samodzielności. Niewątpliwie najbardziej znane projektowe produkty to:

- efekty papierowe: album, mapa, plakat, poster, książka, ulotka, folder, gazeta, jednodniówka, afisz teatralny, pamiętnik;
- efekty elektroniczno-wirtualne: prezentacja multimedialna, film, klip reklamowy, audycja radiowa, strona internetowa, blog, nagranie dźwiękowe, webquest, e-book;
- działania: wystawa, przedstawienie, happening, sesja, panel dyskusyjny, debata,

Książeczka o Mieszku I stworzona przez członków Szkolnego Koła Wolontariackiego z gimnazjum w Wólce Pełkińskiej

- zawody sportowe, festyn, koncert, piknik (naukowy, sportowy, rodzinny, integracyjny), wycieczka, akcja wolontariacka;
- efekty przestrzenne: model, makieta, obraz, rzeźba, schemat.
- gry: planszowa, wirtualna, plenerowa;
- symulacja, raport z badań, relacja, sprawozdanie.

O czym należy pamiętać, przygotowując publiczną prezentację kończącą projekt? Przede wszystkim wystąpienie ma być ciekawe dla widzów. Powinni zaprezentować się wszyscy autorzy projektu. Treść wystąpienia trzeba wcześniej przygotować, ustalić, co kto mówi, gdzie stoi i jak się zachowuje. Jeśli grupa wykonuje np. model średniowiecznego grodu, to może warto już na początku pracy pomyśleć o końcowym występie i filmować cały proces powstawania makiety. Po zmontowaniu i udźwiękowieniu taki film może być

znakomitym wstępem do pokazania pracy uczniów lub tłem ich występu. W ramach prezentacji zabawić się można w przewodników i oprowadzić gości (widzów) po wystawie, zwracając uwagę na szczególne prezentowane obiekty. A jeśli przewodnicy przebiorą się w stroje z epoki, to już mamy kolejny element projektowego pokazu. Wszystko zależy od wybranego tematu.

Od lat przyglądam się różnym sposobom podsumowania szkolnych projektów i wydawało mi się, że już niewiele można wymyślić. Jednak uczestnicy programu „Szkoła Dziedzictwa. Projekt 966” zaskoczyli mnie². Fantastycznych pomysłów na prezentację efektów własnej pracy było tam mnóstwo. W większości przypadków szkoły włączały w działania całą lokalną społeczność. A mnie urzekł kameralny projekt Szkolnego Koła Wolontariackiego z gimnazjum w Wólce Pełkińskiej³. Efekt pracy grupy dziewcząt to książeczka o Mieszku I stworzona dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. Gimnazjalistki nauczyły się specjalnego kodowania tekstu piktogramami i pracy z programem storyjumper⁴, ozdobiły książeczkę własnymi rysunkami i przekazały ją opiekunom dzieci, a dla nich samych zorganizowały zabawę w zamku księcia.

Chapeau bas! Myślę, że ten konkretny przykład pokazuje niezwykle istotny aspekt pracy projektowej: sensowność i celowość działań. Jeśli praca jest użyteczna, konkretna i ma charakter niepowtarzalny, wtedy wszyscy chętnie się angażują, bo mają poczucie sprawstwa. Warto zatem, pracując nad tematami czy obszarami do pracy projektowej, na ten aspekt zwrócić szczególną uwagę.

W ramach doskonalenia kompetencji prezentowania swoich osiągnięć i przygotowania uczniów do występów publicznych zapraszam do udziału w kursach ODN-u: „Zacznij od opowieści! Pomysł na szkolny storytelling” (DB05); „Jak mówić, aby nas słuchano, czyli sztuka wystąpienia publicznego” (DB06 i DB07); „Emisja i higiena głosu” (DB09).

1 A. Mikinia, B. Zając: *Metoda projektów...* ORE 2010

2 <http://portal.bramapoznania.pl/projekty/>

3 <http://portal.bramapoznania.pl/projekt/?id=175>

4 <https://www.storyjumper.com/book/index/27071048/57112b9dcb010>

Iwona Wysocka
– kierownik Pracowni Kształcenia Ustawicznego,
ODN w Poznaniu

Teatr w praktyce

Spotkanie z dziełem sztuki to dialog, który budzi najważniejszy z ludzkich odruchów – refleksję nad sobą i światem. Zapraszamy do udziału w kolejnych projektach związanych z teatrem i sztuką żywego słowa.

Edukacja kulturowa to stały element edukacji szkolnej. Najogólniej rzecz biorąc, można ją zdefiniować jako proces, który przygotowuje do świadomego uczestnictwa w kulturze. Uczestnictwo to można rozumieć bardzo różnie: począwszy od kontaktu z dziełami sztuki, poprzez zdobywanie wiedzy i umiejętności potrzebnej do analizy i interpretacji dzieła aż po celowe, twórcze przetwarzanie rzeczywistości. Tak szerokie rozumienie edukacji kulturowej daje duże możliwości nauczycielom w realizacji podstawy programowej w sposób atrakcyjny dla ucznia: poza murami szkoły, w teatrach, muzeach, kinach; różnymi metodami – m.in. poprzez działania projektowe, umożliwiające młodzieży przetwarzanie wiedzy zgodnie z zasadą: *zobaczyć, dotknąć, przeżyć, zapamiętać*. Ponadto proces ten można także połączyć z obywatelskim zaangażowaniem, stwarzając warunki do interakcji czy umiejscawiając teksty kultury w odpowiednim kontekście historycznym, ekonomicznym czy politycznym. Spotkanie z dziełem sztuki to dialog, który budzi najważniejszy z ludzkich odruchów – refleksję nad sobą i światem. Warto jednak pamiętać, że zainteresowanie kulturą nie jest dane „z góry”, nie dziedziczymy go biologicznie w procesie ewolucji, dlatego aktywnego uczestnictwa w kulturze trzeba się uczyć.

Od wielu lat Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu ściśle współpracuje z Teatrem Nowym w Poznaniu. Dzięki temu mogliśmy zaproponować wiele ciekawych działań, w które włączali się nauczyciele z Poznania i Wielkopolski: warsztaty z reżyserami, choreografami, charakteryzatorami (seminarium: „Czy można nauczyć teatru?”), konferencje („Jaki jest język teatru?”, „Arkana sztuki teatralnej”), projekty zakończone pokazami krótkich spektakli na scenie teatru („Teatr w praktyce”, „Nowy zawód: reżyser”), a także cykliczne spotkania metodyczne wokół spektakli (seminarium: „Porozmawiaj o teatrze”). Działania te pozwoliły wyposażać nauczycieli w narzędzia ułatwiające prowadzenie ciekawych rozmów z młodzieżą o współczesnej konwencji czy estetyce teatralnej. Na atrakcyjność tych ostatnich zajęć składa się wiele czynników, m.in. miejsce realizacji – przy scenie, blisko scenografii, co pozwala na dokładniejsze przyjrzenie się procesowi powstawania spektaklu, poznania zabawnych anegdot z życia teatru. Te wszystkie czynniki tworzą magię teatru. Na uwagę zasługuje kompleksowe

podejście do spektaklu, łączące spojrzenie akademika, teatrologa, pedagoga teatru – dr Agaty Wittchen-Barełkowskiej oraz metodyczny punkt widzenia – Aliny Płaziak-Janiszewskiej. Bardzo dużo wnoszą także do dyskusji głosy uczestników seminarium. Nic dziwnego, że w ciągu czterech lat w zajęciach uczestniczyło ponad 400 nauczycieli. Efektem projektu jest także publikacja materiałów edukacyjnych, powstających we współpracy Ośrodka i działu edukacji Teatru. Zawierają one zdjęcia z omawianego spektaklu oraz pro-

TEMAT:
 Czy można nauczyć teatru? / A także rozmowy o literaturze, filmie i sztuce w kontekście teatru.
 ELSHNOR w reżyserii Grzegorzego Łośkowskiego w Teatrze Nowym w Poznaniu

pozycje konkretnych ćwiczeń dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej. Roczny zestaw scenariuszy lekcji zostanie wydany w formie publikacji w najbliższym czasie.

W sezonie jesiennym 2016 r. seminarium „Porozmawiaj o teatrze” wraca w nowej odsłonie jako „To jest teatr! Rozmowy po spektaklu” – wraz z działem edukacji w Teatrze Nowym w Poznaniu zapraszać będziemy także twórców spektakli, artystów, którzy towarzyszyć będą akademickim wykładom i dyskusjom. Pedagogzy wielokrotnie podkreślali, że chcieliby poszerzyć znaną już formułę w Dyskusyjny Klub Teatralny, wykraczający poza krąg nauczycieli. Seminarium „To jest teatr! Rozmowy po spektaklu” – wychodzi naprzeciw tym oczekiwaniom.

Kolejną, nową propozycją są spotkania w Teatrze pod wspólnym tytułem „Bliżej słowa, bliżej teatru...” wokół ciekawych nowości wydawniczych dla dzieci i młodzieży. Zajęcia te wpisują się w dwa tegoroczne priorytety MEN-u: *Upowszechnianie czytelnictwa, rozwijanie kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży oraz Kształtowanie postaw. Wychowanie do wartości*. Chcemy zachęcać młodzież do sięgania po lektury za pośrednictwem nauczycieli. Odchodzimy od sztywnej formuły szkoleniowej. Animatorzy kultury, aktorzy i zaproszeni goście będą prezentować teksty literackie poprzez interaktywne czytanie, włączając uczestników do zabawy, dyskusji i refleksji na temat wartości, które ze sobą niosą teksty. Wracamy do korzeni tak, aby opowieść stała się źródłem przeżyć, a dopiero później przedmiotem analizy i interpretacji. Nieodłącznym elementem cyklicznych spotkań będą również materiały metodyczne. Jako pierwsze na przełomie października i listopada zaprezentujemy nauczycielom nową serię wydawnictwa Zakamarki pt. „Przygody w Raju” szwedzkich twórców Moni Linsson i Elin Lindenll.

W tym roku szkolnym udało się powołać ze stałych uczestników kilku edycji projektu „Teatr w praktyce” zespół, który tworzyć będzie teatr nauczycielski (projekt „NaTo – Nauczycielski Teatr Otwarty”). Już niedługo dwunastu pasjonatów pod okiem profesjonalistów przygotowywać będzie etudy teatralne i spektakle. Ten pomysł realizujemy dzięki współpracy z CK Zamkiem i Teatrem Nowym w Poznaniu.

Powyzsze działania mają wymiar indywidualny i instytucjonalny. Dla wielu nauczycieli kontakt z teatrem to po prostu możliwość realizacji marzeń czy sprawdzania się na scenie. Z drugiej strony, kilkuletnia (i nadal kontynuowana) działalność – odznaczająca się różnorodnością i profesjonalizmem – Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu i działu edukacji Teatru Nowego w Poznaniu stanowi wzorcowy przykład współpracy samorządowej instytucji kultury z jednostką oświatową i jest innowacyjna na skalę Polski. Dlatego też spotkania w Teatrze od kilku lat cieszą się niegasnącą popularnością, o czym świadczą kolejne udane edycje projektów.

Alina Płaziak-Janiszewska
 – nauczyciel konsultant ODN w Poznaniu,
 koordynator projektów teatralnych

Zaprowadź ucznia do muzeum!

Nauczyciel świadomy walorów edukacji muzealnej zapewni swoim uczniom nie tylko atrakcyjny sposób poznawania dzieł sztuki i kształcenie wrażliwości estetycznej, ale także postawę otwartości na świat.

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu od ponad dekady propaguje wykorzystanie edukacji muzealnej w kształceniu dzieci i młodzieży.

Wieloletnia współpraca z Muzeum Narodowym w Poznaniu zaowocowała sześcioma cyklami (w ofercie od 10 lat) seminariów „Ze sztuką przez wieki”, konkursami, konferencjami na Targach Edukacyjnych, i – z czego jesteśmy szczególnie dumni – współautorstwem pionierskiej w Polsce edukacyjnej wystawy partycypacyjnej „Co ma koronka do wiatraka? NIDERLANDY!”, przygotowanej przez muzealników i nauczycieli wielkopolskich szkół. Wystawa otrzymała prestiżową nagrodę Sybilla 2013 w XXXIV Konkursie Ministra Kultury

i historii sztuki, konserwatorstwa i muzealnictwa, a z drugiej poznać i wypracować aktywizujące metody pracy z uczniem w muzeum, wsparte wiedzą o współczesnej neurodydaktyce. Zajęcia dla nauczycieli prowadzone przez muzealników i metodyków ODN to nie tylko możliwość zintegrowania środowiska pasjonatów sztuki, historii i architektury. Wykłady i warsztaty są przede wszystkim drogą do uczynienia edukacji muzealnej integralnym elementem budowania u dzieci i młodzieży wrażliwości, patriotyzmu i otwartości na świat. Uczenie poprzez sztukę i dla sztuki pozwala również kształcić umiejętności komunikacyjne: uczeń w muzeum opowiada, opisuje, interpretuje, porównuje – to bogaci jego zasób językowy,

usprawnić proces dydaktyczny. Świadomy walorów edukacji muzealnej nauczyciel konsekwentnie wykorzystuje taką możliwość w metodycznym działaniu, opartym na triadzie: przygotowanie uczniów przed wizytą w muzeum, aktywizacja poznawcza przy obiekcie w muzeum (np. z wykorzystaniem kart pracy) i refleksyjne podsumowanie po powrocie do szkoły. Tak przygotowane zajęcia stają się spójnie zaplanowanym procesem dydaktycznym, który pozwala rozwijać nie tylko umiejętności kluczowe (takie jak pisanie, czytanie, selekcionowanie), ale również koreluje treści ponadprzedmiotowe.

W roku szkolnym 2016/2017 przygotowaliśmy dla Państwa razem z pracownikami Muzeum Narodowego w Poznaniu

Zajęcia w MNP „Sito sztuki”

i Dziedzictwa Narodowego na Wydarzenie Muzealne Roku w kategorii Edukacja oraz II nagrodę w konkursie Wielkopolskie Wydarzenie Muzealne Roku 2013 – Izabella 2013 w kategorii Działalność Edukacyjna, Promocyjna, Marketingowa.

Ciesząc się bardzo dużą popularnością spotkania seminaryjne w muzeum pozwalają nauczycielom z jednej strony pogłębić wiedzę z zakresu m.in. historii powszechniej

doskonali logikę wypowiedzi, uwrażliwia na polaryzację opinii i sądów. Równocześnie bezpośrednie spotkanie z dziełem sztuki, to także doskonały pretekst do rozwijania talentów artystycznych.

Naszą ambicją i pragnieniem jest wspieranie nauczycieli w ich nowatorskich działaniach i propagowanie aktywności dydaktycznej poza murami szkoły, a wizyta w muzeum pozwala bardzo efektywnie

i Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie pięć seminariów. Szczegóły dostępne na stronie: <https://odn.poznan.pl/produkty.pl,seminaria>

Zapraszamy do muzeum na spotkania z historią i sztuką!

Olga Gałuszek
– konsultantka ds. nauczania języka polskiego i edukacji muzealnej,
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu

Muzeum Narodowe w Poznaniu

Sezon na sztukę

Współpraca z nauczycielami stanowi ważny element naszej pracy. Oferta na ten rok szkolny obejmuje dwie różne propozycje, które łączą wspólny mianownik – zachęcenie pedagogów do samodzielnego przeprowadzenia zajęć z uczniami w muzeum.

Pierwsza propozycja, pod nazwą KONSULTACJE, ma mniej zobowiązujący przebieg i adresowana jest przede wszystkim do nauczycieli wychowania przedszkolnego. Polega na indywidualnych spotkaniach z pracownikiem Działu Edukacji MNP w celu omówienia możliwości i sposobów przeprowadzenia lekcji muzealnej z najmłodszymi.

Drugi pomysł to SEMINARIA skierowane do nauczycieli, prowadzone wspólnie ze specjalistami z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu – składają się z odrębnych szkoleń organizowanych w trakcie roku szkolnego. Nadrzędnym celem zajęć jest umożliwienie uczestnikom bezpośredniego kontaktu z dziełem sztuki oraz przetworzenie osobistych refleksji i przeżyć na propozycje metodyczne. Podczas wykładów edukatorzy muzealni prezentują zbiory MNP pod kątem wybranych tematów, a w trakcie warsztatów, przygotowanych przez specjalistów z poznańskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, analizowane są możliwości wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce szkolnej.

W roku szkolnym 2016-2017 proponujemy trzy seminaria, poruszające odmienne zagadnienia:

I. GALERIA MOTYWÓW. Spotkanie z dziełem sztuki

Podczas tego seminarium skupimy się na wybranych motywach pojawiających się w sztuce i poszukamy ich w dziełach z kolekcji MNP. Będą nas one inspirowały do twórczego myślenia o tekstach ikonicznych. Zajęcia pozwolą wzbogacić warsztat pracy nauczyciela przedmiotów humanistycznych, zwłaszcza polonisty, o dodatkowe treści i umiejętności w zakresie interpretacji dzieła sztuki, m.in. pod kątem przygotowania ucznia do matury ustnej z języka polskiego. Staną się także okazją do skonfrontowania różnorodnych reinterpretacji popularnych motywów przez artystów różnych epok. Spotkania pomogą poszerzyć zakres interpretacji znanych motywów o bogate konteksty historyczne, społeczne, filozoficzne i literackie.

II. ROZ – POZNANIE WSPÓŁCZESNOŚCI. Spotkanie ze sztuką nowoczesną

Celem seminarium jest zmiana postrzegania sztuki współczesnej jako obcej i niezrozumiałej. Tymi spotkaniami chcielibyśmy zainspirować do indywidualnych interpretacji i poszukiwań intertekstualnych tropów szeroko rozumianej kultury współczesnej. Udział w szkoleniu umożliwi pogłębienie wiedzy z zakresu historii sztuki, poznanie zasad opisu i analizy sztuki nowoczesnej. Rozpoznanie sztuki współczesnej to także budowanie wrażliwości i otwartości na współczesne media i poznanie języka, który takie działania ułatwia. Uczestnicy seminarium poznają nie tylko zbiory MNP, ale również ekspozycję przygotowaną z okazji 5. Mediations Biennale Poznań.

III. NOWE OTWARCIA. Spotkanie z dziełem sztuki w oddziałach Muzeum Narodowego w Poznaniu

Uczestników tego seminarium zapraszamy do zmodernizowanych oddziałów MNP, m.in.: Muzeum Instrumentów Muzycznych, Muzeum Sztuk Użytkowych, a także Pałacu w Rogalinie. Razem odkryjemy nowe możliwości edukacyjne tych miejsc!

Muzeum Narodowe nie zapomina także o widzach indywidualnych i grupach zorganizowanych (szkolnych). Dla tych pierwszych nie zabraknie w nowym sezonie comiesięcznych spotkań w ramach cyklu „Świat obrazów”. Ponieważ poznańskie Muzeum szczyty się jedną z najlepszych kolekcji sztuki okresu Młodej Polski, również w tym sezonie wykłady poświęcone będą dziełom artystów tego czasu. Dla miłośników sztuki współczesnej, chcących wejść w dialog z dziełem sztuki, przygotowaliśmy wraz z nowym prowadzącym ciekawy program „Dekodera”. Zachęcamy też do spacerów po Muzeum z przewodnikiem. Nowością w naszej ofercie są cztery ścieżki tematyczne (poświęcone m.in.: Jackowi Malczewskiemu, polskiej sztuce nowoczesnej i wielkiemu mecenasowi sztuki, Atanazemu Raczkańskiemu), które w ciekawy i przystępny sposób przybliżą naszą kolekcję.

Wszystkich, którzy czują potrzebę tworzenia, zapraszamy na cykl warsztatowe: „Minikurs rysunku i malarstwa”, „Kaligrafię”, „Kreatywni” (dla młodzieży) oraz przeznaczone dla naszej najmłodszej publiczności: „Sito sztuki” i „Muzealną Akademię Dziecięcą”. Na spotkaniach tych uczestnicy mogą podyskutować o sztuce, ale przede wszystkim – pod okiem specjalistów i artystów – uczyć się od podstaw bądź doskonalić swój warsztat plastyczny. Rodziny z dziećmi odwiedzające nasze Muzeum zachęcamy do skorzystania z bezpłatnych „Przewodników Muzealnych Tropicieli” – serii książeczek, które pozwalają na tematyczne zwiedzanie Muzeum. W „Walizkach Muzealnych Tropicieli” czekają na dzieci nowe zadania z podziałem na dwie grupy wiekowe: od 5 do 7 lat oraz od lat 8 do 12. Miłośnicy sztuki i kolekcji naszego Muzeum mogą wyprawić u nas swoje urodziny, wziąć udział w konkursie „Moja przygoda w muzeum” albo spędzić z nami ferie zimowe lub wakacje.

Dla grup zorganizowanych: przedszkoli i szkół polecamy lekcje muzealne, obejmujące swoją tematyką szeroko rozumianą sztukę. Wśród 40 tematów lekcyjnych przygotowaliśmy kilka nowych, które, mamy nadzieję, spodobać się naszym stałym bywalcom, a dla nowicjuszy staną się zachętą do częstszego odwiedzania Muzeum Narodowego.

Nowy sezon to także nowe wystawy czasowe. Te najbliższe poświęcone zostaną sztuce nowoczesnej. Towarzyszyć im będą spotkania i wykłady. Nie zabraknie zajęć dla szkół, które chciałyby wzbogacić swój program o zagadnienia związane z pracownią i warsztatem artysty.

Szczegółowe informacje na temat poszczególnych wydarzeń znajdują Państwo na naszej stronie www.mnp.art.pl (zakładka: Edukacja).

Karina Adamska
– kierownik Działu Edukacji
Muzeum Narodowego w Poznaniu

Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie

Miejsce aktywnej edukacji

Wspólnym celem muzealnych edukatorów, jak i nauczycieli jest opracowanie pomysłów na takie działania edukacyjne, dzięki którym wizyta w Muzeum stanie się pretekstem do postawienia przed uczniami nowego pytania lub odkrywania przez nich intrygującej tajemnicy.

Głównym obszarem tematycznym aktywności Muzeum są zagadnienia dotyczące dziedzictwa polskiego średniowiecza, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki początków państwa polskiego oraz historii Wielkopolski i Gniezna. Tak zdefiniowany kierunek działań jest niezwykle pojemny i pozwala realizować różnorodne zadania merytoryczne. Muzeum głównie prowadzi działania wystawiennicze, ale także wydawnicze, popularyzatorskie i edukacyjne. W jego ofercie znajdują się lekcje muzealne skierowane do grup szkolnych oraz wydarzenia popularyzatorskie: wykłady, rodzinne niedziele, spotkania z odtwórcami historycznymi. Ostatnio do programu dołączyły także seminaria dla nauczycieli.

Podstawę programu lekcji muzealnych stanowi osiem tematów zajęć poświęconych narodzinom państwa polskiego, pierwszym władcom, ówczesnej kulturze i życiu codziennemu. Ci, którzy podczas wizyty w Muzeum chcieliby nabyć konkretne umiejętności, mogą skorzystać z oferty warsztatowej (warsztaty architektoniczne, małego odkrywcy rodzinnych historii, średniowiecznego skryby). Każdy temat lekcji muzealnej jest ściśle związany z muzealnymi zbiorami, repliki niektórych zabytków towarzyszą uczestnikom podczas zajęć.

Muzeum współpracuje w zakresie działalności popularyzatorskiej z wieloma instytucjami, przede wszystkim ze szkołami. Ten kontakt umożliwia planowanie działań zgodnie z oczekiwaniami odbiorców. W najbliższym czasie będziemy realizować program seminariów dla nauczycieli we współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu. Uczestnicy tego wydarzenia, wspólnie z muzealnikami i specjalistami z Ośrodka, zastanowią się, czy Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie może być miejscem aktywnej edukacji, dyskusji i poszukiwań twórczych inspirowanych najdawniejszą historią Polski. Zadadzą sobie również pytania: czy i w jaki sposób wiedzę historyczną, czerpaną z muzealnych ekspozycji, można wykorzystać jako narzędzie do różnorodnych działań edukacyjnych?; jak zachęcać uczniów do aktywnego zwiedzania i poszukiwania treści na wystawach?; jak rozbudzać potrzeby twórczego błędzenia i poszukiwania narracji między obiektami? Wspólnym celem muzealnych edukatorów, jak i nauczycieli jest opracowanie pomysłów na takie działania edukacyjne, dzięki którym każda wizyta w Muzeum stanie się pretekstem do postawienia przed

uczniemi nowego pytania lub odkrywania przez nich intrygujących tajemnic. Seminaria zaplanowane na ten rok odbędą się pod następującymi tytułami: „Wehikuły czasu. O czym opowiadają muzealne eksponaty?” (dla nauczycieli szkół podstawowych) oraz „Średniowiecze w zwierciadle sztuki. Klucze do interpretacji” (dla nauczycieli szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych).

Zdjęcie wykonane na wystawie czasowej „Miecze Europy” (9.07-28.08.2016 r.), MPPP w Gnieźnie

Kolejną ofertą skierowaną do szkół jest program lekcji wyjazdowych pt. „Skąd wiemy o przeszłości?”. Ten blok tematyczny przygotowaliśmy specjalnie dla uczniów szkół gimnazjalnych. Naszym celem jest przybliżenie ogólnych zagadnień związanych z poznawaniem przeszłości, zainteresowanie minionymi czasami, ale również wzbudzenie szacunku dla dokonań naszych przodków. Na tę ofertę edukacyjną, adresowaną głównie dla gimnazjalistów z klasy pierwszej, składają się trzy zajęcia lekcyjne. Pierwsze poświęcone jest sposobom poznawania przeszłości oraz specyfice jej odkrywania i interpretowania. Drugie – pracy archeologa i źródłom przez niego odkrywanym jako materialnym pozostałościom po naszych przodkach. Wreszcie trzecie ukazuje muzeum jako miejsce, w którym każdy może wszystkie te ślady minionych wieków zobaczyć.

Nowością w programie edukacyjnym Muzeum są „Spotkania z żywą historią”. To interaktywne zajęcia łączące wiedzę o przeszłości i rozrywkę. Ich celem jest pokazanie dzieciom i młodzieży, jak pasjonująca może być historia i w jaki sposób można jej doświadczać. Spotkania będą prowadziły osoby, które od wielu lat zawodowo zajmują

się odtwórstwem historycznym i mają na tym polu ogromne doświadczenie oraz uznanie środowiska naukowego. Zajęcia odbywać się będą w przestrzeniach muzealnych, gdzie bezpośredni kontakt z przedmiotem – zabytkiem stanie się dodatkową wartością.

Na jesień 2016 roku Muzeum przygotowało specjalną ekspozycję z myślą głównie o najmłodszej

publiczności. Będzie to „Wystawa Zabawek”, na której zostaną zaprezentowane polskie zabawki z różnych okresów historycznych. Najstarsze z nich datowane są na XI wiek, najpóźniejsze pochodzą ze współczesnych – również dziecięcych – kolekcji. Znajdą się wśród nich zabawki, które dzieci animują, aranżując pewnego rodzaju spektakl (z wykorzystaniem figurek ludzi i zwierząt) oraz przedmioty, które stają się figurami lub akcesoriami rozmaitych gier (kule, piłki, pionki, gwizdki). Motto wystawy stanowi zdanie Katarzyny Kabańskiej: *Zabawa może istnieć bez zabawki, ale zabawka bez zabawy jest tylko zwykłym przedmiotem*. Towarzyszyły ono tworzeniu wszystkich elementów wystawy: od projektu aranżacji przedmiotów, poprzez interaktywne zwiedzanie, angażujące małych gości, aż do programu wydarzeń towarzyszących – pokazów filmowych, wykładów i warsztatów.

Szczegóły wydarzeń i program edukacyjny znajdziecie Państwo na naszej stronie internetowej www.muzeumgnieзно.pl.

Magdalena Robaszkiewicz
– kierownik działu obsługi wystaw i edukacji,
Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie

Pomysł na wycieczkę edukacyjną

Szlakiem poznańskich legend

Początek roku szkolnego to czas, kiedy wczesnojesienna aura sprzyja wyjściom poza mury szkolne. Warto uczniom zaproponować wycieczkę, która połączy aspekty rekreacji, nauki i zabawy.

Wszystkim, którzy do Poznania muszą dojechać, proponuję podróż pociągiem. Z dwóch powodów: po pierwsze, dla wielu uczniów przywykłych do rodzinnego podróżowania samochodem to spora atrakcja, po drugie, przestrzeń dworca może stać się areną działań edukacyjnych i wychowawczych. Właśnie tutaj możemy w namacalny sposób wykazać przydatność nauki szkolnej w codziennych sytuacjach. Dlaczego w edukacji polonistycznej tak ważne jest rozumienie czytanego tekstu? Odpowiedzi dostarczy nam dostępny na każdym dworcu rozkład jazdy. Potraktujmy ten tekst jako materiał do ćwiczeń, a czas oczekiwania na pociąg wykorzystajmy na pracę w parach. Przygotujmy kilka zadań. Niech dzieci sprawdzą, czy pociąg, którym odjadą, kursuje także w czasie weekendów, ustalą, o której godzinie muszą stawić się na dworcu, by powitać ciocię przybywającą z Gdańska albo jak długo będą czekać na kolejny pociąg do Łodzi Kaliskiej, jeśli spóźnią się na ten odjeżdżający o 12.30. Wyszukiwanie informacji okaże się wymagającym, ale jakże użytecznym życiowo zadaniem.

Nie tylko sznoka z g lancem, czyli poznańska gwara

Wyjazd do grodu Przemysła to także doskonała okazja do przeprowadzenia krótkiej lekcji gwary poznańskiej. Na podstawie pozycji Moniki Gruchmanowej i Małgorzaty Witaszek-Samborskiej „Mowa mieszkańców Poznania”¹ przygotowałam słowniczki gwarowe w kilku wersjach. Każdy słownik zawierał kilkanaście luk. Dzieci, krząc między sobą, zdobywały brakujące wyrazy. Padały prośby: Zdradzę, czym jest *dracheta*, ale powiedz, co to *mantel*! Kategoriecznie zabroniłam korzystania z internetu i przypominałam powiedzenie: *Koniec języka za przewodnika*. Okazało się, że spotkani w pobliżu poznańskiego City Center przechodnie chętnie dzielili się znajomością wyrazów gwarowych. Zadanie wymusiło ćwiczenie kolejnej przydatnej życiowo umiejętności – grzecznego inicjowania rozmowy i zdobywania informacji. Kiedy słowniczki były uzupełnione, nastąpił czas na krótką naukę w grupach. W parkowej scenerii urządziliśmy miniturniej. Każda grupa za poprawną odpowiedź mogła zrobić krok do przodu. Zwycięzcami zostały dzieci, które jako pierwsze dotarły do końca parkowej alejki.

Wizyta u Starego Marycha

W drodze na Stary Rynek zatrzymaliśmy się przy pomniku Starego Marycha przy ulicy Półwiejskiej. Tutaj na piątoklasistów czekało kolejne zadanie – musieli zdobyć od przechodniów informacje na temat pomnikowego bohatera. Pomocne okazało się czytanie znaków umieszczonych w pobliżu pomnika, ale kolejny raz wiedza rodowitych poznaniaków, szczególnie starszego pokolenia, okazała się bezcenna. Udało nam się ustalić, że sympatyczny pan z rowerem wcale nie był listonoszem, jak się niekiedy wydawało.

Apetyt na świętomarcińskie rogalie

Z ulicy Półwiejskiej kilkuminutowa trasa poprowadziła nas do serca miasta. Na Starym Rynku, w zabytkowej renesansowej kamienicy nr 41, mieści się Rogalowe Muzeum Poznania. Istniejący od kwietnia 2014 roku obiekt oferuje ciekawe wykłady połączone z warsztatami wypieku rogali świętomarcińskich. A wszystko to w przystępnej i znakomicie odbieranej przez uczniów formie. W ciągu godzinnej lekcji dzieci jeszcze raz sprawdziły swoją znajomość gwary poznańskiej, poznały historię zabytkowych pomieszczeń, w których usytuowana jest siedziba Muzeum, usłyszały legendy o świętym Marcynie oraz powstaniu Poznania, a przede wszystkim z wielkim zaangażowaniem pomagały mistrzowi cukierniczemu w przygotowaniu wzorcowych rogali, by zasłużyć na certyfikat cukierniczego czeladnika. Prowadzący potrafił dostosować się do odbiorców, a zajęcia są bardzo dobrze zaplanowane, co sprawia, że godzina spędzona w Rogalowym Muzeum mija szybko i pozostawia bardzo miłe wrażenia. Podczas późniejszych lekcji języka polskiego wizytę w muzeum możemy wykorzystać, opracowując z dziećmi przepisy kulinarne, trenując opis, streszczenie legendy lub sprawozdanie.

Nie tylko koziołki!

Ponieważ nasze rogalowe warsztaty kończyły się w południe, poznańską atrakcją – koziołki z ratuszowej wieży mogliśmy oglądać z innej niż zazwyczaj perspektywy, bo z okien siedziby Muzeum. Po wizycie w tym sympatycznym miejscu nastąpił czas, by uczniowie sprawdzili się w roli przewodników. Podzieleni na grupy otrzymali mapki, na których zaznaczyłam

ciekawe turystycznie obiekty oraz umieściłam krótkie encyklopedyczne informacje na ich temat. Po krótkim przygotowaniu dzieci musiały w ciekawy sposób opowiedzieć rówieśnikom-turystom o domkach budniczych, studzience Bamberki czy studni Prozerpiny. Aby to zrobić dobrze, należało dokonać selekcji informacji, przekształcić język oraz zadbać o uwagę słuchaczy. Gdy już wszyscy przewodnicy zaprezentowali obiekty, nastąpił czas pamiątkowych fotografii i wymarsz w dalszą drogę.

Poznańskie legendy – uliczny teatr

Trasa naszej pieszej wędrowki wiodła przez plac Wolności. To doskonała okazja, by rozstrzygnąć wątpliwości ortograficzne. Dzieci z pewnością zauważą, że pojawiają się także zapisy „Plac Wolności”. Kto zatem ma rację – piszący rzeczownik „plac” małą czy wielką literą? Zaproponujmy dzieciom krótką dyskusję na ten temat, po czym sięgnijmy do źródła. Tym razem przyjdzie nam z pomocą internet, a odpowiedź na nurtujące nas pytanie znajdziemy bez trudu w Poradni Językowej PWN. Przy okazji warto przypomnieć zasady pisowni wielowyrzawowych nazw ulic, placów, alei, ogrodów i parków. Nabytą wiedzę konfrontujemy następnie z napotkanymi na poznańskich ścieżkach zapisami, co uatrakcyjni drogę powrotną na dworzec.

Na placu Wolności był też czas na wyzwolenie twórczej swobody uczniowskiej. Kolejny raz dzieci pracowały w grupach. Zadaniem każdej było przygotowanie krótkiej prezentacji scenicznej na podstawie tekstu wręczonej przede mnie popularnej poznańskiej legendy. Po chwili na schodach Arkadii, zgodnie z teatralną tradycją tego miejsca, mogliśmy obejrzeć kilka krótkich przedstawień – historię ocalonego przez trębacza króla kruków, opowieść o powstaniu nazwy grodu czy rzekomym panowaniu Władysława Warneńczyka w Poznaniu. Po wszystkich zadaniach i wrażeniach obowiązkowym punktem programu stała się wizyta w kultowej lodziarni.

To była naprawdę bardzo owocna wycieczka!

¹ Gruchmanowa Monika, Witaszek-Samborska Małgorzata, Żuk-Swięcicka Małgorzata, *Mowa mieszkańców Poznania*, Poznań, Wydawnictwo Poznańskie 1987.

Justyna Jędrzejak – nauczycielka języka polskiego w Zespole Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Stupi Wielkiej oraz Niepublicznej Szkole Podstawowej i Niepublicznym Gimnazjum w Zespole Szkół Akademickich w Środzie Wielkopolskiej

Praca badawcza w nauczaniu historii

Nauczyciel historii ma obowiązek kształcenia kompetencji w zakresie tworzenia narracji historycznej. Jak realizować to zadanie, skoro uczniom przedmiot ten wydaje się mało atrakcyjny?

Zadanie kształcenia kompetencji w zakresie tworzenia narracji historycznej wymaga od nauczyciela znalezienia w procesie nauczania przestrzeni do podjęcia przez ucznia pracy badawczej. Doskonałym obszarem do tego wydaje się historia lokalna i rodzinna.

Przygotowanie ucznia do pracy badawczej zaczynam na lekcji. Zajęcia planuję przy wykorzystaniu różnorodnych źródeł, uczę krytycznego podejścia do nich, docieklivosti, umiejętności wyrażania swojej opinii, ale też szacunku dla odmiennych poglądów. Tak prowadzone zajęcia wyposażą ucznia nie tylko w umiejętność korzystania z różnych źródeł i ich oceny pod względem wiarygodności i wartości poznawczej, ale też rozwiną krytycyzm poznawczy. Jeżeli uczeń na lekcji nauczy się pracy ze źródłami, to z pewnością chętniej podejmie się pracy badawczej.

Planując pracę badawczą, zaczynam od tego, co uczniowi jest najbliższe. Od

Wywiad jako źródło wiedzy

Na początku pracy projektowej koncentrujemy się na określeniu zasobów, które pomogą nam zgromadzić wiedzę na temat wydarzenia. Nieocenionym źródłem są świadkowie, którzy mogą nam o nim opowiedzieć. Pamiętajmy o przygotowaniu uczniów do spotkania ze świadkiem¹, opracujmy wspólnie katalog pytań, zadbajmy o wszelkie zgody, przygotujmy emocjonalnie ucznia do spotkania i zapoznajmy z zasadami transkrypcji wywiadu. Uczniowie mogą przeprowadzić wywiad pod kierunkiem nauczyciela, natomiast jeżeli relacji udziela członek rodziny, wówczas wywiad może przeprowadzić uczeń samodzielnie. W sytuacji, kiedy zapraszamy świadka do szkoły, warto wcześniej spotkać się z nim; przedstawić projekt, opowiedzieć o uczniach – w jakim są wieku, jak liczna będzie grupa i przekazać nasze pytania. Umożliwi to świadkowi przygotowanie się do spotkania

Wywiady zebrane w ramach projektu Jasnowłosa prowincja – wystawa w Zespole Szkół w Mosinie

wielu lat realizuję projekty badawcze, których tematy osadzam w historii naszego miasta i losów jego mieszkańców, w tym rodzin uczniów naszej szkoły. Temat projektu najczęściej związany jest z określonym wydarzeniem, często rocznicowym. Proponuję uczniom poznanie wydarzenia z perspektywy świadka wydarzeń, co pozwala zakorzenić daną historię w konkretnym czasie, miejscu i historii konkretnej rodziny. Tak przedstawiona historia przestaje być bezimienna i staje się bliższa uczniom.

także pod względem źródeł typu zdjęcia, pamiętki, które wzbogacają przekaz. Z moich doświadczeń wynika, że spotkania ze świadkami są niezwykle ciekawymi lekcjami opartymi na przekazie międzypokoleniowym. Zapadają w pamięci nie tylko naszych gości, ale także uczniów. Z kolei uczniowie, którzy samodzielnie przeprowadzają wywiady ze swoimi dziadkami, mówią o emocjonalnym zbliżeniu oraz o tym, że lepiej poznali swoich bliskich. Spotkania są bezcenne także dla osób udzielających wywiadu, które często czekały na to, by ktoś zapytał o ich przeżycia. Po wywiadzie przychodzi czas na jego transkrypcję,

która jest czasochłonnym, ale bardzo ważnym zajęciem. Uczeń musi mieć świadomość, że transkrypcja wywiadu polega na jego dosłownym zapisie z uwzględnieniem czynników emocjonalnych. Pozwala to na zachowanie pewnego dystansu do badanej historii i daje możliwość spojrzenia na wywiad jak na źródło historyczne. Konieczna jest także autoryzacja wywiadu. Jeżeli świadek udostępnił zdjęcia lub dokumenty, zadbajmy o ich właściwe opracowanie. Wywiad jest subiektywnym zapisem indywidualnej historii wplecionej w dzieje powszechne. Pracując dalej z takim źródłem, pamiętajmy o zweryfikowaniu informacji. Możemy w tym celu przeprowadzić wywiady z innymi świadkami, których udziałem było badane wydarzenie, a następnie porównać relacje. Możemy sięgnąć po dostępne opracowania naukowe. Wywiad daje nam różne możliwości dalszej pracy na temat opisywanego wydarzenia w różnej formie, np. opowiadania, pamiętnika czy wystawy. Warto w tym zakresie dać pewną swobodę uczniom, nie ograniczać ich inwencji i zachęcić do podjęcia takiej aktywności, która wpisuje się w ich uzdolnienia. Realizując projekt badawczy o tematyce historycznej, warto podjąć współpracę z instytucjami, które dysponują odpowiednimi źródłami: muzeami, izbami pamięci, archiwami, bibliotekami.

Projekty zewnętrzne i konkursy tematyczne

Możliwość podjęcia pracy badawczej znajdziemy również w projektach proponowanych przez różne instytucje. Niezwykle ciekawym, ale też wymagającym dużego zaangażowania, był projekt „Cyfrowa Dziecięca Encyklopedia Wielkopolan” autorstwa Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu oraz Ogólnopolskiej Fundacji Edukacji Komputerowej. Zadanie projektowe polegało na wyszukaniu lokalnego bohatera, a następnie zebraniu materiału i opracowaniu biogramu popartego dokumentacją w postaci zdjęć, filmów, relacji. Ukoronowaniem wysiłków projektowych i powodem do dumy są biogramy prezentowane na stronie CDEW.

Interesującym pomysłem na uczenie historii przez jej doznawanie był projekt „Jasnowłosa prowincja. Upamiętnienie deportacji obywateli polskich z ziem wcielonych do III Rzeszy”. Pomysłodawcą projektu był Związek Miast Polskich we współpracy z Ośrodkiem

Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu. Celem projektu było poszukanie przez ucznia świadka, przeprowadzanie wywiadu i utrwalenie relacji w postaci nagrania. Uznałam, że będzie to ważne działanie z punktu widzenia historii rodzin moich uczniów, które doświadczyły tej formy represji. Postanowiłam więc zachęcić uczniów do podjęcia pracy badawczej i zgłębienia rodzinnej historii. Przygotowane materiały są publikowane na stronie www.wypedzeni1939.pl

Inspiracją do podjęcia pracy badawczej są także konkursy tematyczne. Nauczyciel, kierując pracą konkursową, powinien zwrócić uwagę na to, by zawierała ona wszystkie elementy pracy badawczej² i została opatrzona aparatem naukowym. Z moich doświadczeń wynika, że odpowiednio pokierowani uczniowie potrafią przygotować prace, które zdobywają laury w konkursach ogólnopolskich. O jakości tych prac świadczy fakt ich publikacji w książkach, które są pokłosiem konkursu.

Prezentacja efektów pracy badawczej

Realizując projekt badawczy, dbam o to, by pokazać efekty naszej pracy społeczności szkolnej i lokalnej. Podsumowaniu projektu towarzyszy uroczystość upamiętniająca badane wydarzenie. Ważną jej częścią jest spektakl, którego scenariusz powstaje w oparciu o zgromadzone źródła oraz wystawa, którą prezentujemy w szkole, w Izbie Muzealnej w Mosinie, często w Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie – partnerem naszych wielu projektów. Wystawę w Izbie Muzealnej rozpoczynamy wernisażem, na który zapraszamy mieszkańców Mosiny oraz świadków, których historie prezentujemy i dziękujemy im za poświęcony czas.

Uważam, że warto podjąć wysiłek, aby zachęcić ucznia do podjęcia pracy badawczej. Uczniowie, mierząc się z takim wyzwaniem, w którym wcielają się w rolę badacza hi-

storii, dostrzegają wartość swojej pracy i są dumni z jej efektów. W kolejnych projektach, których tematyka dotyczyła II wojny światowej w Mosinie, udało nam się zgromadzić niezwykle cenny, dotąd niepublikowany materiał. Naszą pracą zainteresowała się władza samorządowa, która zadeklarowała sfinansowanie publikacji zawierającej zebrane relacje. To pokazuje, że praca badawcza w szkole jest potrzebna i że uczniowie mogą się przyczynić do utrwalenia lokalnej historii oraz zachowania historii rodzinnej w domowych archiwach dla następnych pokoleń.

1 <http://www.ceo.org.pl/pl/biblioteki/news/jak-przeprowadzic-wywiad>

2 <http://www.ceo.org.pl/pl/projekt/news/tabela-do-pracy-badawczej>

Beata Buchwald
– nauczycielka historii i wiedzy o społeczeństwie
w Zespole Szkół w Mosinie
oraz w Zespole Szkół w Rogalinie

Wychowanie fizyczne luksusowym towarem

Polskie dzieci tyją najszybciej w Europie i mają poważne wady postawy. Konieczna jest więc pilna praca nad zmianą sposobu myślenia na temat aktywności fizycznej.

Jestem nauczycielem wychowania fizycznego z trzydziestoletnim stażem. Daje mi to prawo do postawienia tezy, że wychowanie fizyczne to luksusowy towar, który uczniowie otrzymują w prezencie. Obserwowałam, jakie każda mijająca dekada przynosiła zmiany. Uczniowie stawali się coraz mniej sprawni, unikali lekcji i przynosili większą liczbę zwolnień lekarskich na cały rok. Nie uczestniczyli w zajęciach pozalekcyjnych, a tym samym nie brali udziału w zawodach sportowych. Przerwy spędzali, siedząc na korytarzach.

Na efekty takiego postępowania nie trzeba było długo czekać. Raporty i badania są niepokojące. Według danych UNICEF polskie dzieci tyją najszybciej w Europie (aż 17% nastolatków pomiędzy 11. a 15. rokiem życia ma nadwagę), a ok. 69% populacji w wieku rozwojowym ma wady postawy. Brak ruchu jest również przyczyną pojawiania się w późniejszym wieku wielu chorób układu krążenia, oddechowego, kostno-stawowego i nerwowego. Aby temu zapobiec, spróbujmy dostrzec korzyści, jakie daje ruch. Możemy je rozpatrywać w kilku aspektach: fizycznym, psychologicznym, społecznym

i intelektualnym. Zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia dotyczące aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w wieku 5 – 17 lat wskazują, że aktywność fizyczna powinna obejmować zabawy, gry, rekreację sportową, zajęcia wychowania fizycznego lub planowane ćwiczenia w ramach rodziny, szkoły czy działalności społecznej, a uczniowie powinni uprawiać aktywność fizyczną w wymiarze 60 minut na dzień. Skoro zatem lekcje wychowania fizycznego pretendują do miana towaru luksusowego (profesjonalni trenerzy, dobra baza i zero kosztów), to my, nauczyciele, musimy dobrze przemyśleć swoją ofertę. Zależać nam powinno, aby uczniowie zechcieli skorzystać z tego prezentu, a więc musimy ich mobilizować do aktywności fizycznej na lekcjach wychowania fizycznego, ale także poza szkołą. To od nas zależy, czy zajęcia będą bezpieczne, ciekawe i atrakcyjne dla wszystkich. Nauczyciel z pasją i pomysłem może zmienić mentalność rodziców i ich dzieci, a także innych nauczycieli.

W tym roku szkolnym Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu będzie wspierać nauczycieli wychowania fizycznego, wychowania przedszkolnego

i edukacji wczesnoszkolnej, proponując warsztaty: „Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc na lekcjach wychowania fizycznego”, „Lekcja wychowania fizycznego na świeżym powietrzu”. Warsztaty z wykorzystaniem atrakcyjnych przyborów: „Ćwiczenia rozciągające na lekcjach wychowania fizycznego”, „Ćwiczenia z piłką fitness”, „Ćwiczenia wzmacniające z taśmą thera-band”, „Ćwiczenia i zabawy ruchowe z piłkami Over Ki Ball”, „Speed badminton – nowe oblicze sportów raketowych”. Proponuję również warsztaty „Wykorzystanie elementów Metody Ruchu Rozwijającego wg Weroniki Sherborne w pracy dydaktyczno – wychowawczej” oraz „Gry i zabawy muzyczno-ruchowe dla najmłodszych”. A nauczycielom, którzy chcieliby zadbać o swój rozwój i samopoczucie, proponuję: „Spacer po zdrowie – Nordic Walking”, „Profil taneczny na lekcjach wychowania fizycznego”, „Praktyczne techniki antystresowe dla dzieci i młodzieży”.

Serdecznie zapraszam!

Iwona Wesołowska
– konsultant ds. wychowania fizycznego
i edukacji zdrowotnej, ODN w Poznaniu

Edukacja przez film

O problemach dotyczących otaczającego świata nie jest łatwo rozmawiać. Dobrym punktem wyjścia do dyskusji może stać się film o walorach edukacyjnych.

Zajmujemy się produkcją i tworzeniem filmów dokumentalnych oraz popularnonaukowych, które poruszają tematy dotyczące m.in. profilaktyki uzależnień (cykle „Dopalacze – zagrożenia”, „Alkohol – zagrożenia”), zagrożeń, jakie niesie ze sobą świat cyfrowy („Portale społecznościowe – czy można się uzależnić?”, cykl „Zagrożenia cyfrowego świata”). Z kolei seria filmów „Zagrożenia dorosłego świata” porusza problemy agresji wśród młodzieży, radzenia sobie z trudnymi sytuacjami, które z pozoru wydają się bez wyjścia. Cykl

filmów „Globalny świat” odnosi się zaś do zagadnień, które mocno zaznaczyły ostatnio swoją obecność – zagadnień dotyczących globalizacji i związanych z nią procesów migracji, wielokulturowości, wpływu na środowisko naturalne. Uzupełnieniem serii jest film dokumentalny „Być uchodźcą”.

Firma Multieducatio.pl powstała ponad rok temu. Jest pionem wydawniczym firmy producenckiej Tutto Arts & Media, działającej w branży filmowej, w tym edukacyjnej, ponad 10 lat. Zrealizowane filmy zdobyły nagrody, m.in. Złotego Kopernika (Festiwal Filmów Edukacyjnych) w 2013, 2014 i 2015 roku na Międzynarodowym Festiwalu Filmów Przyrodniczych w Łodzi (2015) oraz na VIII Międzynarodowym Festiwalu Filmów dla Dzieci w Krakowie (2015).

Lekcja z filmem

Przy realizacji materiałów edukacyjnych współpracujemy z gronem osób zajmujących się na co dzień edukacją i komunikacją społeczną. Ponieważ filmy tworzone są z myślą o młodych odbiorcach, dlatego

wiedza podana jest w nich w atrakcyjny sposób – dynamiczny, często z wykorzystaniem animacji, ale jednocześnie z zachowaniem wysokiego poziomu merytorycznego. Dzięki temu nasze filmy z naszej oferty uczą, intrygują i pobudzają do dyskusji.

Kierujemy ją do nauczycieli, pedagogów, terapeutów, którzy są zainteresowani prowadzeniem lekcji z wykorzystaniem filmów popularnonaukowych i dokumentalnych. Filmy zostały wzbogacone o materiały dodatkowe – scenariusze lekcji oraz komentarze ekspertów. W zależności od tematu zajęcia przeznaczone są na jedną lub dwie jednostki lekcyjne.

Propozycje filmowe

Filmy dokumentalne przedstawiają prawdziwe historie. Na przykład w filmie „Walka nie kończy się po gongu” bohaterem jest mistrz świata w kick-boxingu, a jednocześnie trener prowadzący zajęcia z młodzieżą w małym miasteczku. Gerard Linder opowiada o swojej drodze, jaką przebył do tytułu mistrza świata oraz o problemie agresji wśród młodzieży i o metodach rozwiązywania go.

Film „Być uchodźcą” opowiada historię młodego Czeczena, mieszkającego w Polsce od dziesięciu lat. Bohater mówi o swoim życiu w Polsce, o marzeniach i zderzeniu z rzeczywistością. Widzimy fragmenty lekcji w szkole, w której uczą się polskie i czeczeńskie dzieci. Granica między dwoma narodowościami zarysowana jest bardzo wyraźnie na kilku płaszczyznach.

Rekomendowane filmy spotkały się z uznaniem podczas festiwali filmowych,

zdobywając liczne nagrody. Cieszyły się także ogromnym zainteresowaniem wśród uczniów podczas warsztatów filmowych – nawet dzwonek na przerwę nie był w stanie oderwać młodych ludzi od historii opowiadanych na ekranie.

Część filmów pełni funkcje popularnonaukowe, dostarczając wiedzę w klarowny i atrakcyjny sposób. W tej konwencji zostały przedstawione informacje na temat dopalaczy i alkoholu oraz ryzykownych zachowań, jakie mogą powodować. Analogicznie został ujęty temat globalnych współzależności. W serii „Globalny świat” prowadzący rozwiązuje na ekranie zagadnienia z zakresu globalizacji, migracji i środowiska, stawiając pytania, wyjaśniając pewne zjawiska oraz zachęcając młodych ludzi do współodpowiedzialności za otaczającą nas świat.

Podobnie realizowane są najnowsze filmy skierowane do młodszego widza dotyczące zagadnień uzależnień od gier komputerowych oraz technologii i urządzeń mobilnych (filmy ukażą się jesienią br.)

Multimedialne zajęcia

W tym roku wprowadziliśmy też nowy produkt przeznaczony na tablice interaktywne. Są to multimedialne zajęcia profilaktyczne „Dopalacze – zagrożenia”. Opierają się one na filmach, wzbogaconych o interaktywne elementy. Koncepcja takiej formuły zajęć, wykorzystującej filmy, a jednocześnie wymagającej zaangażowania ze strony uczniów, jest odpowiedzią na zmieniający się świat mediów cyfrowych.

Multimedialne zajęcia profilaktyczne mogą być przeprowadzone podczas jednej lub dwóch godzin lekcyjnych. Łatwo się je uruchamia z wykorzystaniem nowoczesnych urządzeń, jakimi są tablice interaktywne.

Nasze filmy wyróżnia atrakcyjny sposób opowiadania i przekazywania wiedzy na trudne tematy oraz dbałość o merytorykę. Serdecznie zapraszamy do zapoznania się z naszą ofertą.

Iwona Wołkowicz
– producent filmowy,
Multieducatio.pl
www.multieducatio.pl

Nauczyciel doradcą zawodowym ucznia

Doradztwo zawodowe przynosi wszystkim zaangażowanym stronom liczne korzyści. Trudność polega na tym, że to zadanie często spoczywa na nauczycielach, którzy nie są specjalistami w danej dziedzinie.

Na pytanie: Czym kierujesz się wybierając zawód lub szkołę? Uczniowie najczęściej odpowiadają: odległością do szkoły, towarzystwem (koledzy złożyli tam dokumenty), zainteresowaniami. Tymczasem młodzież, podejmując tak ważną decyzję, powinna brać pod uwagę znacznie więcej czynników: predyspozycje, system wartości i priorytety, stan zdrowia oraz sytuację na rynku pracy. Jest to wiedza, którą powinien uczniowi uświadomić nauczyciel, realizujący program doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Organizacja działań szkolnych z tego zakresu wynika wprost z Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W praktyce, jeśli nie ma w szkole doradcy zawodowego, dyrektor wyznacza nauczyciela planującego i realizującego zadania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego. Zwykle jest to pedagog szkolny, psycholog lub nauczyciel przedsiębiorczości. Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i kariery zawodowej prowadzi też wychowawcy. Planowanie działań wymaga stworzenia Wewnętrznej Systemu Doradztwa Zawodowego, który powinien być dostosowany do specyfiki placówki i obejmować cykl kształcenia w danym typie szkoły.

Realizowanie zadań wynikających z systemu doradztwa zawodowego jest trudnym wyzwaniem dla nauczycieli, którzy nie są specjalistami w tym zakresie, a chcą wywiązać się z powierzonych obowiązków. Najlepsze efekty przynosi zintegrowanie doradztwa zawodowego z procesem wychowawczym. Z kolei bardzo przydatny w porządkowaniu zadań i sprawdzaniu stopnia ich realizacji jest harmonogram działań. Można w tym celu wykorzystać przykładowy tabelaryczny schemat zapisu, odnoszący się do następujących obszarów:

Obszar 1. Systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania poszczególnych uczniów na informacje edukacyjne i zawodowej oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej.

Obszar 2. Gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia.

Obszar 3. Prowadzenie zajęć przygotowujących uczniów do świadomego planowania kariery i podjęcia roli zawodowej.

Obszar 4. Koordynowanie działalności informacyjno-doradczej prowadzonej przez szkołę/placówkę.

Obszar 5. Współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego.

Lp.	Opis działania	Sposoby realizacji	Osoby/instrukcje odpowiedzialne za realizację działania	Czas realizacji
-----	----------------	--------------------	---	-----------------

Szukając organizacji lub instytucji, które mogą być partnerami szkoły, można między innymi zwrócić się do: poradni psychologiczno-pedagogicznej, powiatowego urzędu pracy, innych szkół tego samego typu, pracodawców, szkół wyższych i Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu.

Zgromadzenie zasobów informacyjnych oraz narzędzi pracy ułatwia realizację systemu doradztwa w szkole i daje pewność trafności doboru czy też wyboru danego narzędzia. W biblioteczkę szkolnego doradcy zawodowego warto więc mieć:

- *Podręcznik dla ucznia. Portfolio Vademecum Talentu* – pomoże uczniowi zwrócić uwagę na to, co jest ważne, aby osiągnąć sukces;
- *Podręcznik mentora* – zawiera propozycję zajęć dotyczących rozwoju zainteresowań i predyspozycji zawodowych;
- *Przewodnik edukacyjny dla nauczyciela* – zawiera scenariusze do samobadania zainteresowań zawodowych, charakterystyki zawodów, przykładowe wewnętrzne systemy doradztwa zawodowego;
- *Przewodnik edukacyjny dla ucznia* – zawiera wystandaryzowane kwestionariusze do samooceny;
- *Metody, techniki i narzędzia diagnostyczne w poradnictwie zawodowym* – zawiera informacje o narzędziach i publikacjach metodycznych;
- *Podstawy poradnictwa kariery. Poradnik dla nauczycieli.*

Dodatkowo na stronach internetowych KO-WEZiU są dostępne materiały informacyjne oraz filmy adresowane do uczniów, rodziców i nauczycieli www.doradztwozawodowe.koweziu.edu.pl. W ramach projektów współfinansowanych ze środków unijnych powstały narzędzia dostępne na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej (www.men.gov.pl) w zakładce Kształcenie zawodowe – Projekty systemowe i konkursowe oraz na portalu Scholaris (www.scholaris.pl). Zasoby między innymi zawierają: gry edukacyjno- diagnostyczne, testy, kwestionariusze, arkusze: samooceny ucznia, wsparcia od rówieśnika, wsparcia od nauczyciela/pedagoga/doradcy zawodowego/ rodzica.

Szczególnie godna polecenia jest innowacyjna Metoda Gier Diagnostyczno-Symulacyjnych, pozwalająca rozpoznać predyspozycje, zainteresowania zawodowe i umiejętności przedsiębiorcze ucznia szkoły ponadgimnazjalnej. Zestaw składa się z 18 gier społecznych, będących symulacją życia zawodowego potencjalnego pracownika oraz przedsiębiorcy. Pakiet zawiera scenariusze lekcji, podręcznik metodyczny i scenariusz gry. Nauczyciele i uczniowie biorący udział w programie pilotażowym wysoko ocenili to narzędzie pod względem jasności zasad realizacji, funkcjonalności gier i atrakcyjności narzędzia w porównaniu z nudnymi kwestionariuszami i ankietami.

Nauczycieli, którzy chcą rozwinąć swoje umiejętności, wzbogacić warsztat pracy i w sposób atrakcyjny zainteresować uczniów potrzebą korzystania z poradnictwa zawodowego, zapraszam do korzystania z oferty szkoleniowej naszego Ośrodka. W nowym roku szkolnym zaplanowaliśmy kurs Metody Gier Diagnostyczno-Symulacyjnych oraz seminarium Nauczyciel w roli doradcy zawodowego.

Warto pamiętać, że Ośrodek to także miejsce spotkań nauczycieli praktyków, którzy uczą się od siebie wzajemnie, wymieniając cenne doświadczenia.

Dorota Mursztyn-Gorgoń
– nauczyciel konsultant w ODN w Poznaniu,
doradca zawodowy

Bibliografia:

- Rosalska M., *Warsztat diagnostyczny doradcy zawodowego. Przewodnik dla nauczyciela i doradcy*, Warszawa 2012.
- Jaskulska A., *Poradnictwo edukacyjno-zawodowe w poradni psychologiczno-pedagogicznej. Pomaganie z pasją*, Warszawa 2015.
- Pfeiffer A.(red.), *Doradztwo edukacyjno-zawodowe. Przykładowe rozwiązania*, Warszawa 2014.

Szansa na bezpieczny ruch drogowy

Nasz system edukacji szkolnej nie zapewnia młodzieży wiedzy umożliwiającej odpowiedzialne uczestnictwo w ruchu drogowym. Można to nadrobić za sprawą turniejów popularyzujących zasady bezpiecznego poruszania się po drogach.

Każdy doskonale wie, że na naszych drogach nie jest bezpiecznie. Codziennie słyszymy o groźnych wypadkach, widzimy wiele kolizji. W porównaniu z innymi krajami jest u nas tego zdecydowanie za dużo. Dlaczego tak się dzieje? Odpowiedź jest bardzo prosta – bo nie przestrzegamy przepisów ruchu drogowego. Czy jest wśród czytelników tego artykułu ktoś, kto nigdy w życiu nie przeszedł przez przejście dla pieszych na czerwonym świetle? Gdy zadają to pytanie moim uczniom czy nawet nauczycielom na twarzach pojawia się lekki uśmiech. A skoro można przechodzić na czerwonym świetle, to można też przejeżdżać rowerem, motorowerem, samochodem. Tragiczne skutki są tylko kwestią czasu. Po stronie nauczycieli jest zadanie kształcenia

nie biorą w nich udziału, np. ze względów finansowych. Nasz system edukacji szkolnej nie zapewnia młodzieży wiedzy umożliwiającej bezpieczne i odpowiedzialne uczestnictwo w ruchu drogowym. Szansą na poprawę tej sytuacji są: Turnieje Bezpieczeństwa w Ruchu Drogowym dla szkół podstawowych i gimnazjów oraz szkół specjalnych i specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, a dla starszych uczniów – Ogólnopolskie Młodzieżowe Turnieje Motoryzacyjne dla szkół ponadgimnazjalnych.

Mają one na celu:

- popularyzowanie przepisów i zasad bezpiecznego poruszania się po drogach;
- kształtowanie partnerskich zachowań wobec innych uczestników ruchu drogowego;

Reprezentacja szkoły wraz z inspektorem Markiem Konkolewskim z Komendy Głównej Policji w Warszawie na XX Ogólnopolskim Młodzieżowym Turnieju Motoryzacyjnym w Nowym Sączu fot. Andrzej Karbowski

świadomości uczniów dotyczącej odpowiedzialnego uczestnictwa w ruchu drogowym. Jak to zrobić?

W szkołach podstawowych jest wychowanie komunikacyjne – przedmiot, na którym uczniowie poznają podstawowe przepisy ruchu drogowego. Na zajęciach technicznych przygotowują się do uzyskania karty rowerowej. W gimnazjum przepisów ruchu drogowego praktycznie nie ma. Tylko na zajęciach technicznych jest moduł wychowania komunikacyjnego, a na przedmiocie edukacja dla bezpieczeństwa porusza się zagadnienie udzielania pierwszej pomocy. W szkole ponadgimnazjalnej tylko w niektórych technikumach jest przedmiot przepisy ruchu drogowego, w liceach ten temat w ogóle nie istnieje. Uczeń, który skończy 14 lat, może uzyskać prawo jazdy na motorower po ukończeniu kursu i zdaniu egzaminu. Szesnastolatek może uzyskać prawo jazdy na mały motocykl, ciągnik rolniczy lub czterokołowiec również po ukończeniu kursu i zdaniu egzaminu. Kursy wyposażają uczniów w wiedzę specjalistyczną, ale co z tymi, którzy

- prawidłowe udzielanie pierwszej pomocy przed medyczną;
- popularyzowanie roweru jako środka transportu i turystyki;
- inspirowanie uczniów i nauczycieli do pracy na rzecz bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Dodatkowo dają uczniom szansę zdobycia pucharów i dyplomów dla swoich szkół oraz cennych nagród rzeczowych. Udział w finałach wojewódzkich i krajowych stwarza także możliwość poznania naszego pięknego kraju.

W tym roku mija 20 lat, od kiedy rozpoczęły się Ogólnopolskie Młodzieżowe Turnieje Motoryzacyjne. W setkach szkół w Polsce znaleźli się nauczyciele pasjonaci, którzy skupili wokół siebie młodzież, przygotowując ją do bezpiecznego i odpowiedzialnego uczestnictwa w ruchu drogowym. Jedną z takich szkół jest Technikum Inżynierii Środowiska i Agrobiznesu w Poznaniu na Gołębiniu. Już od 15 lat funkcjonuje w niej Koło Motoryzacyjne, w ramach którego młodzież spędza dużo czasu nad analizą kodeksu drogowego,

ćwiczy udzielanie pierwszej pomocy oraz sprawnościową jazdę motorowerami, motocyklami, samochodami i ciągnikami rolniczymi. W czasie wspólnych spotkań uczniowie zajmują się również historią motoryzacji, obsługą codzienną pojazdów oraz kwestią tuningu, czyli ulepszania pojazdów. W niektórych latach szkolnych Koło skupiało nawet dwudziestu członków.

Swoje wiadomości i umiejętności uczniowie mogli sprawdzić, uczestnicząc w Ogólnopolskich Młodzieżowych Turniejach Motoryzacyjnych. Początki nie były łatwe. Startując pierwszy raz w finale wojewódzkim w Koninie w 2004 roku, zajęliśmy odległe 14. miejsce. Ale to zmobilizowało nas do jeszcze lepszej pracy, a że młodzież jest bardzo ambitna, więc na efekty nie trzeba było długo czekać. Przez ostatnie 10 lat byliśmy dziewięciokrotnie mistrzami Wielkopolski, dwukrotnie mistrzami Polski, dwukrotnie wicemistrzami Polski, trzykrotnie zajęliśmy trzecie miejsce w Polsce. Dzięki naszym sukcesom Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Poznaniu wyposażył naszą szkołę w super nowoczesny fantom, dwa motorowery i zestaw komputerowy, abyśmy mieli na czym ćwiczyć.

Również ten rok obfitował w sukcesy. Finał powiatowy XX Ogólnopolskiego Młodzieżowego Turnieju Motoryzacyjnego wygrała pierwsza reprezentacja szkoły w składzie: Dawid Dolata, Grzegorz Filoda i Dominik Szalaty, kwalifikując się do finału wojewódzkiego, który odbył się w maju w Kaliszu. Tam również okazaliśmy się zdecydowanie najlepsimi wśród 22 szkół z całego województwa. Dało to nam awans do finału centralnego, który odbył się w czerwcu w Nowym Sączu. Wśród 16 najlepszych szkół zajęliśmy drugie miejsce w Polsce. Od 4 lat nie schodzimy z podium tego Turnieju, ciesząc się bardzo dużym szacunkiem. W turnieju w Nowym Sączu 1. miejsce w jeździe sprawnościowej samochodem z talerzem Stewarda zajął nasz reprezentant Dawid Dolata. Oprócz pucharów i dyplomów otrzymaliśmy cenne nagrody rzeczowe, jak smartfony i nawigacje. Ale największą radość sprawiła uczniom inna nagroda – trzydniowa wycieczka w Tatry, które zrobiły na uczniach ogromne wrażenie, ponieważ byli tam pierwszy raz w życiu. Szczęśliwi i pełni wrażeń wróciliśmy do Poznania.

Przygotowania i udział w Turniejach Motoryzacyjnych to wspaniała i bardzo pożyteczna zabawa. Szkoda że tak mało szkół z Poznania i powiatu poznańskiego w niej uczestniczy.

Jacek Michalski – opiekun Koła Motoryzacyjnego i wicedyrektor Technikum Inżynierii Środowiska i Agrobiznesu w Poznaniu

Opór ucznia – niedostosowanie czy rozwój?

Lektura książki A. Babickiej-Wirkus zaprasza czytelnika do wnikliwego analizowania zachowań uczniów. Szereg zachowań stwarzających trudność jest przejawem postaw charakterystycznych dla okresu dorastania.

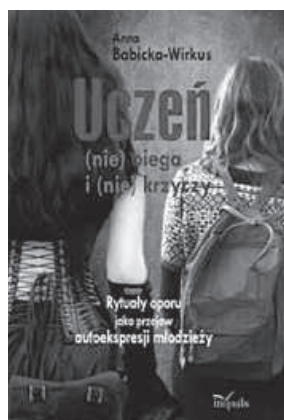
Recenzowana książka pt. „Uczeń (nie) biega i (nie) krzyczy. Rytuały oporu jako przejaw autoekspresji młodzieży” jest efektem pracy doktorskiej Anny Babickiej-Wirkus, która otrzymała w 2013 r. Nagrodę Rzecznika Praw Dziecka za najlepszą dysertację, poruszającą problematykę praw dziecka.

Autorka proponuje spojrzenie na szkołę jako na swego rodzaju monolit – wraz z panującymi w niej zasadami, regułami, ustaleniami, a także hierarchią i władzą. Perspektywa ta tworzy niewątpliwie istotny kontekst dla dalszych rozważań na temat postawy obywatelskiej, autoekspresji, rytuałów oporu w szkole.

Niewątpliwie podstawową sferą zainteresowań autorki jest autoekspresja uczniów w szkole, zwłaszcza młodzieży w wieku gimnazjalnym. A. Babicka-Wirkus proponuje ujęcie, zgodnie z którym wyrażanie własnego zdania i uczuć – zwłaszcza w sytuacji, gdy uczeń przeciwstawia się zastanemu systemowi, pragnąc zadbać o dobro własne i grupy – może być dla niego rozwojowe. Jest to szczególnie korzystne wówczas, gdy dorośli respektują prawo młodzieży do autoekspresji, dają przestrzeń do wypowiedzania własnego zdania i są gotowi racjonalnie rozmawiać z nastolatkiem. Autorka zauważa, że *Dorośli nie powinni deprecjonować wolności dzieci i młodzieży, ponieważ sprzyja to reprodukcji systemu społecznego i kształtowaniu mas ludzi bez głosu* (A. Babicka-Wirkus, 2015, s. 67). Posługiwanie się własnym głosem, zwłaszcza w okresie dorastania, stanowi swoisty kamień milowy w rozwoju młodych ludzi i przyczynia się do zdobywania przez nich niezależności. Autorka zauważa, że liczne badania wskazują na łamanie prawa do autoekspresji, co znajduje odzwierciedlenie w starym polskim powiedzeniu: „Dzieci i ryby głosu nie mają”.

Wyrażanie własnych myśli i uczuć przez uczniów w rzeczywistości szkolnej (i nie tylko szkolnej) może zachodzić w dwojakiemu rodzaju warunkach – poszanowania

prawa do autoekspresji lub braku znajomości oraz respektowania tego prawa przez osoby współtworzące środowisko wychowawcze szkoły. Autorka, prowadząc badania, zauważyła, że poszanowanie prawa do autoekspresji sprzyja występowaniu takich rytuałów oporu ucznia, które są dla niego rozwojowe. Przejawem takich rytuałów są zachowania uświadomione przez ucznia, poprzez które dąży on do uzyskania konsensusu z nauczycielem na drodze racjonalnej dyskusji, a niekiedy także mogące nosić znamiona obywatelskiego nieposłuszeństwa, które charakteryzuje się tym,

iz uczeń dąży do osiągnięcia nie tylko dobra osobistego, ale także dba o interesy grupy.

Na podstawie przeprowadzonych przez siebie badań A. Babicka-Wirkus zauważa, iż opór przejawiany w sytuacji poszanowania autoekspresji uczniów przyjmuje postać m.in. śmiechu, informowania dyrekcji o konieczności podjęcia interwencji wobec nauczyciela, werbalnej przepychanki z nauczycielem. W przypadku zaś, gdy prawo do autoekspresji nie jest respektowane przez nauczycieli, uczniowie m.in. rysują lub rzucają po ścianach, ławkach, zeszytach, książkach, kierują prowokacyjne wypowiedzi w kierunku nauczyciela, odnoszą się do innych osób opryskliwie, bawią się telefonami komórkowymi (używają Internetu, komunikatorów, słuchają muzyki, oglądają filmiki).

Autorka zauważa, że należy sobie zdawać sprawę z tego, iż nie każde zachowanie niezgodne z obowiązującymi zasadami jest zachowaniem oporowym. Wskazuje na rozważania Henry'ego A. Giroux, który stwierdza, że wiele działań uczniów ujawnia ich lenistwo czy też niechłujstwo i może być błędnie przyporządkowanych do kategorii oporu (A. Babicka-Wirkus, 2015, s.82).

Lektura książki A. Babickiej-Wirkus zaprasza czytelnika do każdorazowego, wnikliwego analizowania zachowań uczniów. Zdaniem autorki szereg zachowań – niekiedy stwarzających trudność – jest przejawem postaw charakterystycznych dla okresu dorastania. Dostrzeganie tego faktu, może okazać się zarówno dla nauczycieli, jak i dla uczniów niezwykle użyteczne. Autorka, zgadzając się z poglądem Jacques'a Rancière'a, stwierdza, że *chodzi nie o reformę szkoły, ale o zmianę w relacjach między uczniem a nauczycielem, ponieważ w nich tkwi klucz do wyzwolenia potencjału emancypacyjnego ucznia. Jeżeli nauczyciele będą postrzegać opór w kategoriach rozwojowych, to przestaną odczuwać przed nim strach i zaczną wykorzystywać różnorodne sytuacje do wzmacniania młodego człowieka w jego wysiłkach na rzecz zmieniania otaczającej rzeczywistości* (A. Babicka-Wirkus, 2015, s.24). Postuluje zatem, by w możliwie dużym stopniu stwarzać przestrzeń do dyskusji z młodymi ludźmi, reagować na wyrażane przez nich opinie, być otwartym i uważnym na proponowane przez nich rozwiązania.

Lektura książki może zachęcać osoby pracujące z dziećmi i młodzieżą do podjęcia refleksji nad tym, czy zachowanie ucznia w konkretnej sytuacji należałoby określać mianem niedostosowania do obowiązujących zasad, czy też traktować jako wysyłane przez niego sygnały chęci wprowadzenia zmian w obowiązującym systemie szkolnym.

Magdalena Gajtkowska
– pedagog, doktorantka w Zakładzie Podstaw Wychowania i Opieki, Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu.

Patrycja Wesołowska – pedagog, doktorantka w Zakładzie Podstaw Wychowania i Opieki, Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu; pedagog w Zespole Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych nr 1 w Poznaniu.

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Poznaniu

sekretariat: tel./fax 61 861 69 74 wypożyczalnia: tel. 61 851 88 01

Zapraszamy – ul. Bułgarska 19 (wejście od ul. Ptasiej)

Dojazd: T - 1, 6, 13, 15 (Stadion Miejski)

Wypożyczalnia : wypo@pbp.poznan.pl

Informacja : info@pbp.poznan.pl

Czytelnia : czytelnia@pbp.poznan.pl

A - 50, 63, 91 (Marszałkowska)

Biblioteka czynna codziennie w godzinach:

Poniedziałek – piątek 9.00 – 19.00

Sobota – 9.00 – 15.00

Kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2016/2017

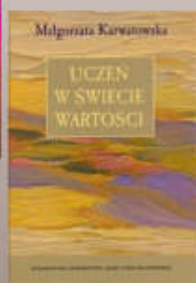
Upowszechnianie
czytelnictwa, rozwijanie
kompetencji czytelniczych
wśród dzieci i młodzieży

Rozwijanie kompetencji
informatycznych
dzieci i młodzieży w szkołach
i placówkach

Kształtowanie postaw
Wychowanie do wartości

Podniesienie jakości
kształcenia
zawodowego w szkołach
ponadgimnazjalnych

Zapraszamy:

- na wykład dr Łukasza P. Ratajczaka " (...) a ja nie chciałem być jeszcze ojcem!" 29 września 2016 r. o godz. 16.00 w Czytelni PBP
- bibliotekarzy szkolnych do współpracy w sieci e-bibliotekarzy

Więcej informacji oraz zestawienia bibliograficzne
na stronie www.pbp.poznan.pl

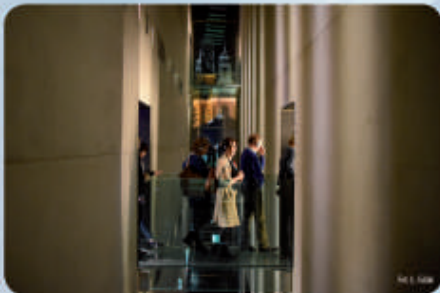
ZREALIZOWANY
PROJEKT

Chrzest 966.pl

SZKOŁA DZIEDZICTWA. PROJEKT 966

OGÓLNOPOLSKI PROGRAM EDUKACYJNY „SZKOŁA DZIEDZICTWA. PROJEKT 966”

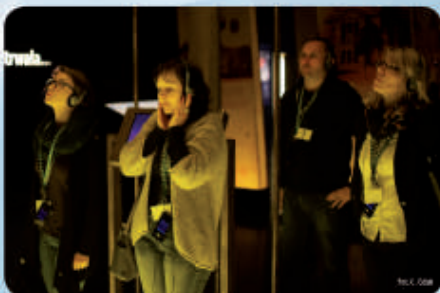
przygotowany został przez Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT w ścisłej współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu. Patronat honorowy nad przedsięwzięciem objęli Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak i Prezydent Miasta Poznania Jacek Jaśkowiak. Dzięki programowi zrealizowano różnorodne działania edukacyjne związane z jubileuszem 1050. rocznicy chrztu Polski.

PROGRAM „SZKOŁA DZIEDZICTWA. PROJEKT 966” miał dwie edycje: pierwszą – wielkopolską, która odbyła się jesienią 2015 roku i drugą – ogólnopolską w lutym 2016 roku. W obu edycjach programu wzięło udział 85 nauczycieli i nauczycieli z województw: wielkopolskiego, pomorskiego, lubuskiego, łódzkiego, dolnośląskiego, mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego. Projekt składał się z trzech części: szkoleniowej, projektowej oraz prezentacyjnej.

NAJWAŻNIEJSZYM ZAMIERZENIEM organizatorów było zapoznanie uczestników i uczestniczek z dziedzictwem poznajskiego Ostrowa Tumskiego, kolebki państwa polskiego i chrześcijaństwa na ziemiach polskich.

PIERWSZY ETAP obejmował przygotowanie do wykorzystania w pracy projektowej i dydaktycznej innowacyjnych metod edukacyjnych: storyteling, questing i sketchnoting. Pedagodzy zwiedzili ekspozycję Bramy Poznania, pierwszego w Polsce, interaktywnego centrum interpretacji dziedzictwa, opiewającego o walorach kulturowych poznajskiej wyspy katedrałnej. Pod opieką przewodnika poznali skarby katedry poznajskiej. Zapoznali się także z działalnością zlekanizowanych na Ostrowie Tumskim instytucji kultury. W ramach szkoleń metodycznych uczyli się opowiadać historie „rysować myśli” i tworzyć zagadki dydaktyczne.

DRUGIM ETAPEM było przeprowadzenie szkolnych projektów edukacyjnych. Ich tematyka oraz narzędzia były dobrane samodzielnie przez uczestników i uczestniczki, rozwijając kompetencje w obszarze wiedzy, umiejętności oraz postaw. Jednak wszystkie projekty wyróżniała jedna zasadnicza cecha – poruszały one zagadnienie chrztu Polski.

TRZECI ETAP upowszechniał efekty szkolnej pracy projektowej na partaku edukacyjnym przygotowanym specjalnie dla programu „Szkoła dziedzictwa. Projekt 966”. Wszystkie projekty, wraz z opisami, zdjęciami, filmami i innymi rezultatami pracy uczniów i uczennic, można przeglądać na stronie www.portal.bramapoznania.pl. Najciekawsze z nich prezentuje niniejsza wystawa. Mamy nadzieję, że będzie ona dla Państwa pociągającą podróżą ku początkom naszego państwa, a jednocześnie zaproszeniem do odwiedzenia poznajskiej wyspy katedrałnej w roku jubileuszowym.

PATRONAT HONOROWY

Program edukacyjny dla nauczycieli i uczniów pt. „Szkoła dziedzictwa. Projekt 966” objęty jest patronatem honorowym Marszałka Województwa Wielkopolskiego oraz Prezydenta Miasta Poznania.

ORGANIZATORZY

„Szkoła dziedzictwa. Projekt 966” realizowany jest we współpracy pomiędzy Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT, operatorem Bramy Poznania i Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu.

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO
MAREK WOŹNIAK

POZnań*
Patronat Honorowy
Prezydenta Miasta Poznania

OŚRODEK
DOSKONALENIA
NAUCZYCIELI
W POZNANIU

brama
poznania
ichot

Centrum Turystyki Kulturowej
TRAKT
www.poznan.pl/trakt